

En del av Uppsalapaketet

Svödden-Rålösan

En del av Uppsalapaketet

Svödden-Rålösan

Arkeologisk utredning steg 1 och 2

**L1942:9481, L2025:542, L2025:5473, L2025:5474, L2025:5475,
L2025:5476, L2025:5477, L2025:5478, L2025:5479, L2025:5480**

Fäcklinge 1:3 m fl

Tierps kommun

Uppland

Amanda Jönsson

Upplandsmuseets rapporter 2026:09

ISSN 1654-8280

BEARBETNING AV FOTON: Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet

BEARBETNING AV PLANER: Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet

OMSLAGSBILD: Utredningsområdet vid Tämnrån, sydväst om Tierp. Fotograferat med drönare mot sydväst. Foto Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

GRANSKNING: Anna Ölund, Stiftelsen Upplandsmuseet

UPPHÖVSRÄTT: om inget annat anges: Creative Commons licens CC BY. © Lantmäteriet, dnr I2014/00634

SPRIDNINGSTILLSTÅND: Drönarbilder publiceras med tillstånd från Lantmäteriet, ärendenummer LM2025/126926

GRAFISK FORMGIVNING OCH PRODUKTION: Malin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet

© STIFTELSEN UPPLANDSMUSEET, 2026

Upplandsmuseet
Drottninggatan 7, 753 10 Uppsala
Telefon 018-169100
www.upplandsmuseet.se

Innehåll

Sammanfattning	6
Inledning	7
Topografi och fornlämningsmiljö	8
Historiska uppgifter och kartor.....	11
Tidigare undersökningar	13
Syfte, metod och genomförande.....	13
Utredningsresultat	15
Svödden-Rålösan, arbetsyta 49 och rivningsstolpe 0067	15
Svödden-Rålösan, arbetsyta 50 och rivningsstolpe 0068	16
Svödden-Rålösan, arbetsyta 51	18
Svödden-Rålösan, arbetsyta 52 och rivningsstolpe 0079	19
Svödden-Rålösan, arbetsyta 53, rivningsstolpar 0071 och 0072 samt byggväg	22
Svödden-Rålösan, arbetsyta 54	26
Svödden-Rålösan, arbetsyta 55	27
Svödden-Rålösan, rivningsstolpe 0075	28
Svödden-Rålösan, arbetsyta 56	33
Svödden-Rålösan, arbetsyta 57	37
Slutsats	38
Utvärdering i förhållande till undersökningsplanen.....	38
Administrativa uppgifter	40
Referenser	41
Litteratur	41
Lantmäteriakter	41
Bilagor	42
Bilaga 1. Lämningstabell	42
Bilaga 2. Schaktlista	44
Bilaga 3. Lista över arkeologiska objekt	50
Bilaga 4. Fyndlista	57
Bilaga 5. ¹⁴ C-analyser	58

Sammanfattning

Stiftelsen Upplandsmuseets Avdelning för arkeologi utförde i augusti och september 2025 en arkeologisk utredning sydväst och söder om Tierp, inför en planerad ny kraftledning samt rivning av äldre kraftledningsstolpar i området. Utredningsområdet bestod av tio separata ytor med varierande topografi och passerade genom den rika fornlämningsmiljön vid Tämnrånens dalgång. Utredningen utfördes genom kart- och arkivstudier, fältinventering samt sökschaktning med grävmaskin.

Nio tidigare ej kända lämningar påträffades i samband med den arkeologiska utredningen. Lämningarna utgjordes av en hägnad, en stensättning, en skärvtenshö, ett område med fossil åkermark, tre boplatsoområden samt två övriga boplatsslämningar. Ett tidigare känt grav- och boplatsoområde på den norra sidan av Tämnrån (L1942:9481) utökades till ytan för att inkludera nyupptäckta boplatsslämningar, där ett stolphål

¹⁴C-daterades till yngre bronsålder. Ytterligare ett, närliggande boplatsoområde (L2025:5473) fick en ¹⁴C-datering till folkvandringstid.

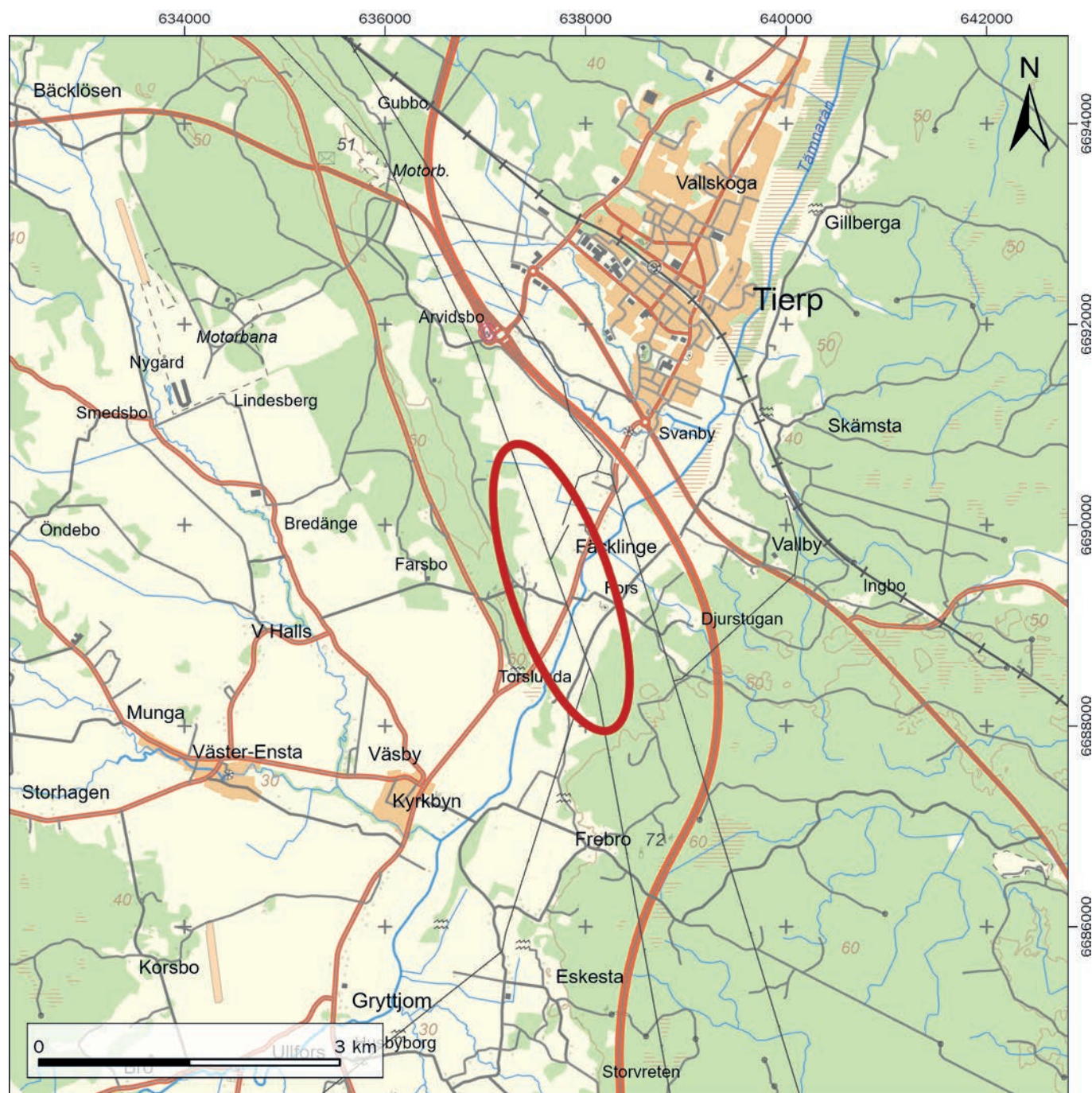
På den södra sidan av Tämnrån registrerades flera lämningar i en större hagmark där det sedan tidigare finns ett antal kända gravar. Ett stolphål på ett boplatsoområde som påträffades (L2025:5477) fick en sentida ¹⁴C-datering, men lämningen bedöms ändå som en trolig förhistorisk boplat. Boplatsoområdet ligger inom ett röjningsröseområde med ett antal rösen av ålderdomlig karaktär, som även det registrerades som en fornlämning (L2025:5478). På platsen påträffades också en skärvtenshö (L2025:5479) som delundersöktes och ¹⁴C-daterades till sen vendeltid, med fynd av brända ben och en pilspets av järn. I samma område framkom också en övrig boplatsslämning (L2025:5480) i form av en nedgrävning och en härdrest som daterades till 1200- eller 1300-talet.

Inledning

Stiftelsen Upplandsmuseets Avdelning för arkeologi har under augusti och september 2025 utfört en arkeologisk utredning av tio markytor sydväst och söder om Tierp, inför Svenska kraftnäts planerade förstärkning av elnätet mellan Mehedeby och Odensala, det så kallade Uppsalapaketet (figur 1). Arbetet gjordes för Svenska kraftnät

efter beslut av Länsstyrelsen i Uppsala län (dnr 3716-2025). Syftet med utredningen var att ta reda på om tidigare ej kända fornlämningar berörs av det planerade arbetsföretaget. Arbetet utfördes genom kart- och arkivstudier, fältinventering samt sökschaktning med grävmaskin. Projektledare var Amanda Jönsson som även författat rapporten.

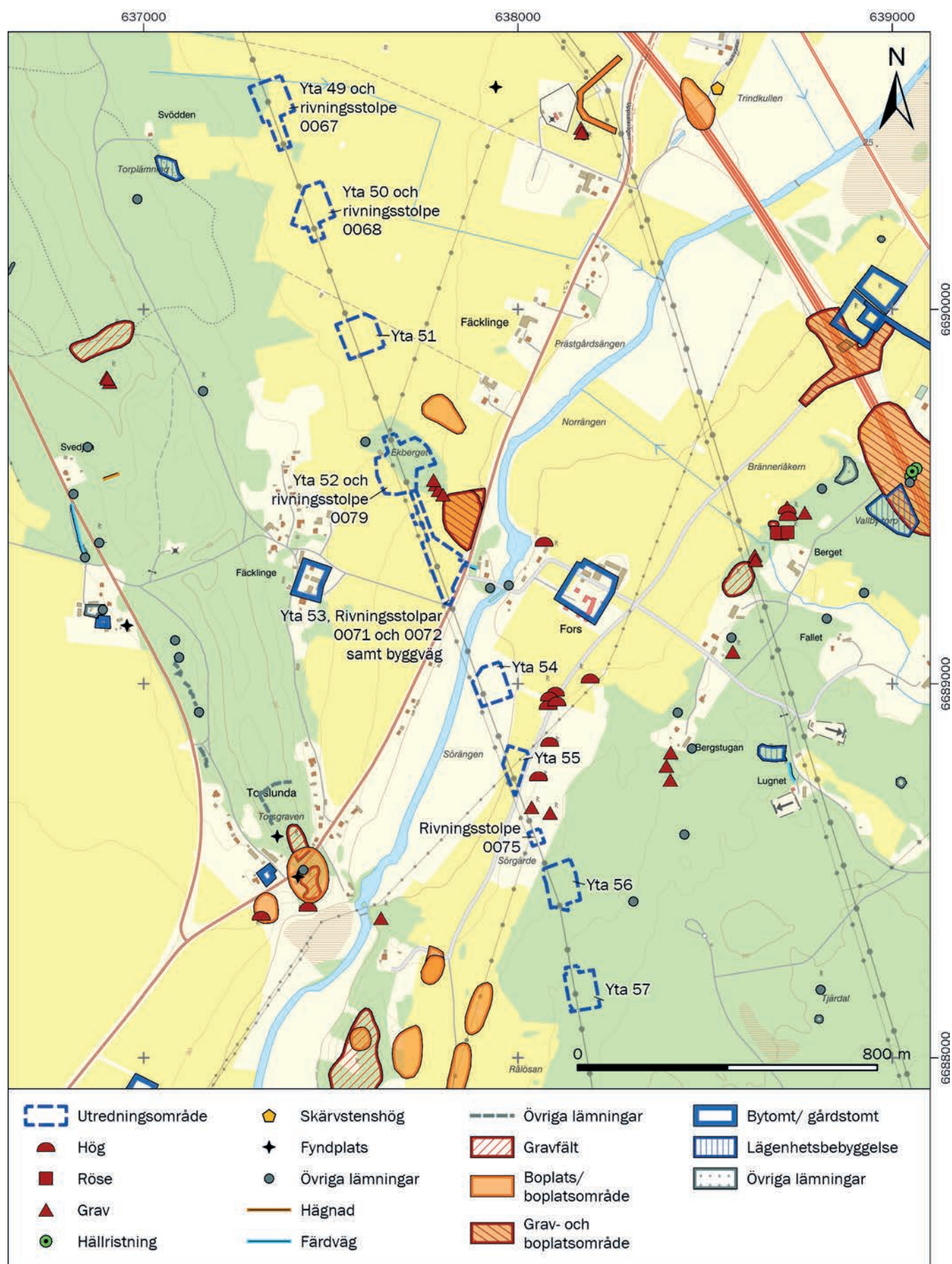
Topografi och fornlämningsmiljö

Den planerade kraftledningen följer i det aktuella området en befintlig kraftledning som ska rivas. De tio arbetsytorna består därför av både planerade stolpplatser för de nya kraftledningsstolparna och ytor som berörs vid rivning av befintliga stolpar. En planerad byggväg ingår också. De tio ytorna ligger på vardera sidor om Tämnrån längs en 2,6 kilometer lång sträcka i nordväst-sydöstlig riktning (figur 2, 3). Ytorna har varierande karaktär och topografi. Merparten av området består av relativt flack åkermark i dalgången som sluttar ned mot ån, men ytorna längst i söder ligger i skogsmark som delvis utgörs av blockrik morän.

Området ligger generellt på nivåer mellan 25–35 meter över havet, med undantag för ytorna i skogsmarken längst söderut som ligger på 35–45 meters höjd. Merparten av området torrlades därmed under den yngre stenåldern, för omkring 5000–4500 år sedan. Stenåldersboplatser i området kring Tierp är framför allt kända på något högre nivåer i skogsmarkerna, till exempel vid Stormossen, 1,5 kilometer sydöst om utredningsområdets sydligaste del, där flera senmesolitiska boplatser har undersökts i samband med E4-utgrävningarna. Det finns också en känd gropkermisk boplatz vid Torslunda, 500 meter väster om utredningsområdets södra delar. Torslundaboplatzen dateras till mellanneolitikum B, omkring 2800–2350 f Kr (Segerberg 1995).

Figur 2. Utredningsområdet fotograferat med drönare mot sydöst. De tio arbetsytorna låg längs med en befintlig kraftledning, som i sin tur följer den skogbeksådda Uppsalaåsen, till höger i bild. Närmast i bild är arbetsyta 49, längst i nordväst, efter genomförd sökschaktning. Foto Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Figur 3. Karta över utredningsområdets olika delar samt närliggande lämningar som var registrerade i Kulturmiljöregistret före den arkeologiska utredningens genomförande. Skala 1:14 000.

Tämnaråns dalgång är överlag rik på fornlämningar, i synnerhet gravar och boplatser från järnåldern. Hällristningar och skärvtenshögar förekommer, men är mindre vanliga. Det finns dock ett antal boplatser som daterats till bronsåldern i samband med arkeologiska undersökningar. Vid Torslunda har praktfulla gravfynd från både äldre och yngre bronsålder påträffats vid grustäkt på 1800-talet (Medén 1975, s. 43). I skogsmarkerna bortanför dalgången finns framför allt skogsbrukslämningar såsom tjärdalar och kollbottnar. Vid Tierps kyrka, omkring två kilometer sydväst om utredningsområdet, står två runstenar. Den ena (U1143) är den nordligast belägna av de så kallade Ingvarsstenarna, resta till minne av män som for på vikingatåg österut med Ingvar den Vittfarne på 1040-talet.

Det finns flera fornlämningar i utredningsområdets direkta närhet vid ytorna som ligger närmast Tämnarån. Nära utredningsyta 52 och 53 är sedan tidigare känt ett grav- och boplatssområde (L1942:9481), där boplatslämningar som kulturlager och stolphål har påträffats, liksom tre flatmarksgravar (Frölund 1990, 2020). Tolkningen som gjordes är att det finns ett överplöjt gravfält på platsen, som ansluter till moränhöjden Ekberget där det finns fyra stensättningar (varav en osäker) registrerade i Kulturmiljöregistret. Rivningsstolpen 0075 ligger i en hagmark där det finns två sedan tidigare kända stensättningar (L1942:5459 och L1942:5460, figur 4), samt totalt sju högar.

Figur 4. Gravarna i hagmarken vid rivningsstolpe 0075 i utredningsområdets södra del. I förgrunden en mindre, övertorvad stensättning som påträffades i samband med utredningen (L2025:5476). På krönet längre bort i bild, till vänster, ligger stensättningen L1942:5460. Foto mot sydöst av Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Historiska uppgifter och kartor

Utredningsområdet ligger till största delen inom marker som historiskt sett tillhört två olika byar: Fäcklinge på Tämnråns västra sida och Fors på åns östra sida. Fäcklinge omnämns i historiska källor första gången 1409. Byn bestod av tre skattehemman i mitten av 1500-talet, men antalet hade minskat till två redan i slutet av samma århundrade (Janson m fl 1974). Fäcklinges historiska bytomt (L1940:7568) ligger 250 meter väster om arbetsyta 53. Byn har skiftats vid flera tillfällen, vilket har gett ett rikt historiskt kartmaterial. Den äldsta kartan är en geometrisk avmät-

ning från 1641, som visar två gårdar i Fäcklinge. Byns åkermarker återfanns öster och nordöst om bytomten, på den västra sidan av vägen mot Svanby som hade samma sträckning då som nu. Mellan vägen och Tämnrån fanns byns ängsmarker. Då storskifte genomfördes i Fäcklinge 1770 hade både åker- och ängsmarkerna utökats norrut (figur 5). Markanvändningen var likartad vid laga skiftet 1867, men gick under senare delen av 1800-talet mot en ökad utdikning och uppodling av ängsmarkerna i de norra delarna.

Figur 5. Rektifierad storskifteskarta över Fäcklinge från 1770, med arbetsytorna för den arkeologiska utredningen norr om Tämnrån utritade. Lantmäteristyrelsens arkiv, akt B64-42:1.

Fors omnämns i skrift första gången 1357. I mitten av 1500-talet bestod byn av tre skattehemman (Janson m fl 1974). Vid den geometriska avmätning som utfördes 1641 syns tre gårdar i byn (figur 6). Bytomtens läge var samma som Fors gård har idag, på en mindre höjd drygt 200

meter nordöst om arbetsyta 54. Åkermarkerna låg runt om byn, men det fanns också ett stråk med åkertegar längre söderut, mellan ängsmarkerna närmast Tämnrån och skogsmarken i öster. På kartan syns också bron över Tämnrån på samma plats som idag, liksom en kvarn strax intill.

Figur 6. Rektifierad geometrisk avmätningsskarta över Fors från 1641, med arbetsytorna för den arkeologiska utredningen söder om Tämnrån utritade. Lantmäteristyrelsens arkiv, akt B64-37:A3:165-66.

På 1650-talet avhystes byn och Fors säteri bildades (Medén 1975:109). Herrgården, som byggdes omkring år 1700, fungerade under en period som disponentbostad för Ullfors bruk. I mitten av 1900-talet revs huvudbyggnaden och ersattes av en modern byggnad, men de två flyglarna från 1700-talet och flera ekonomibyggnader finns kvar. Eftersom Fors var ett säteri har inga skiften genomförts på 1700- och 1800-talen och det historiska kartmaterialet är därmed skvalt. Den härads-ekonomiska kartan från 1859–63 visar dock att markanvändningen då var relativt likartad den på 1600-talet, med skillnaden att ett antal torp och backstugor med tillhörande små åkertegar etablerats i skogsmarken öster om säteriet. Åkerytorna hade också utökats något i de södra delarna.

Tidigare undersökningar

Området har berörts av ett fåtal arkeologiska utredningar och undersökningar tidigare. 1990 gjordes en arkeologisk utredning i samband med det planerade bygget av en naturgasledning, varvid ett antal boplatzlämningar påträffades på båda sidor om Tämnrån. En av de lämningar som framkom var grav- och boplatsoområdet L1942:9581, vid arbetsyta 53, där man förutom kulturlager och fynd av bränd lera, skörbränd sten och keramik också stötte på tre flatmarksgravar – förmodligen rester av ett överplöjt gravfält. En av gravarna undersöktes i sin helhet (Frölund 1990). Graven innehöll bland annat ett dubbelegat svärd som genom inläggningar på klingan kan dateras till antingen romersk järnålder eller sen vendeltid-vikingatid.

Grav- och boplatsoområdet har senare berörts vid en arkeologisk schaktningsövervakning 2020, då ett 20-tal arkeologiska objekt som stolphål, nedgrävningar och kulturlager framkom, och lämningsytan utökades något. Kol från en hård daterades till 538–410 f Kr (Frölund 2020). 2024 utförde Arkea kulturmiljö en arkeologisk utredning längs med väg 742 och tog då upp tre mindre schakt vid den sydöstra kanten av arbetsyta 53, enligt Fornsök. Resultaten är ej avrapporterade vid sammanställandet av denna rapport.

Syfte, metod och genomförande

Syftet med den arkeologiska utredningen var att ta reda på om fornlämningar berörs av det planerade arbetsföretaget. Nyupptäckta fornlämningar skulle preliminärt avgränsas inom utredningsområdet. Utredningen skulle även identifiera, motivera och antikvariskt bedöma både kända och nyupptäckta fornlämningar samt övriga kulturhistoriska lämningar. Resultaten från utredningen skulle kunna användas vid Länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning och utgöra underlag inför eventuella kommande arkeologiska åtgärder. Resultaten skulle också kunna användas som underlag i företagarens planering.

Steg 1 av den arkeologiska utredningen bestod av arkiv- och kartstudier samt fältinventering. I arkiv- och kartstudien ingick en genomgång av uppgifter, fynd, tidigare undersökningar och historiska kartor. Fältinventeringen bestod av en okulär besiktning till fots för att identifiera eventuella lämningar som var synliga ovan mark. Påträffade lämningar mättes in med GPS och beskrevs. Ett område med fossil åkermark som påträffades berörde flera delytor samt kraftledningsgatan mellan ytorna. Området har därför karterats.

Steg 2 bestod av utredningsgrävning i form av sökschaktning med grävmaskin (figur 7). Sökschakten placerades där det var lämpligt ur arkeologisk synpunkt – i första hand på potentiella boplatslägen. De olika delytorna har sökschaktats i varierande grad beroende på fornlämningspotential, topografi och andra förutsättningar såsom växtlighet. Endast mindre avverkningar fick utföras inför utredningen. Vid sökschaktningen banades matjorden ned skiktvis till orörd mark eller en nivå där arkeologiska objekt eller lager påträffades. Metaldetektering genomfördes kontinuerligt i samband med sökschaktning och endast i själva schakten.

Schakt och arkeologiska objekt mättes in med GPRS med nätverks-RTK. Framkomna arkeologiska objekt fotograferades och beskrevs digitalt. Fynd och prover dokumenterades utifrån kontextuell samhörighet med arkeologiska objekt. En del arkeologiska objekt undersöktes genom sektionsgrävning. Detta gjordes för att fastställa lämningarnas eventuella status som fornlämning. Nyupptäckta lämningar har registrerats i Kulturmiljöregistret. Avgränsning och bedömning av lämningarna har gjorts enligt Riksantikvarieämbetets praxis.

Figur 7. Sökschaktning med publik inom arbetsyta 55. Foto mot nordväst av Johanna Pettersson Svärd, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Utredningsresultat

Resultaten av utredningen av de tio delytorna presenteras från norr till söder. Numreringen av arbetsytor följer Länsstyrelsens förfrågningsunderlag. Lämningens beskrivningar, schakt och arkeologiska objekt redovisas i bilaga 1–3. Sammanlagt grävdes 74 sökschakt vid utredningens steg 2. Nio tidigare ej kända lämningar påträffades, och en tidigare känd lämning (grav- och boplatsoområdet L1942:9481) utökades för att inkludera nyupptäckta boplatsslämningar. De registrerade lämningarna redovisas mer ingående nedan under respektive delyta. En stensättning som påträffades i kraftledningsgatan mellan två ytor registrerades också (L2025:5476) och redovisas under rivningsstolpe 0075.

Svödden-Rålösan, arbetsyta 49 och rivningsstolpe 0067

Arbetsytan var belägen drygt en kilometer norr om Fäcklinge bytomt och bestod av flack åkermark samt ett mindre parti sank skogsmark (figur 2, 8). Närmaste bebyggelse är torpet Svödden, 300 meter västerut, med både en stående byggnad och en torplämning som registrerats som övrig kulturhistorisk lämning (L1939:1464). Det finns inga kända fornlämningar i närområdet.

Figur 8. Plan över schakt inom arbetsyta 49 och rivningsstolpe 0067. Skala 1:1500.

Utredning steg 1

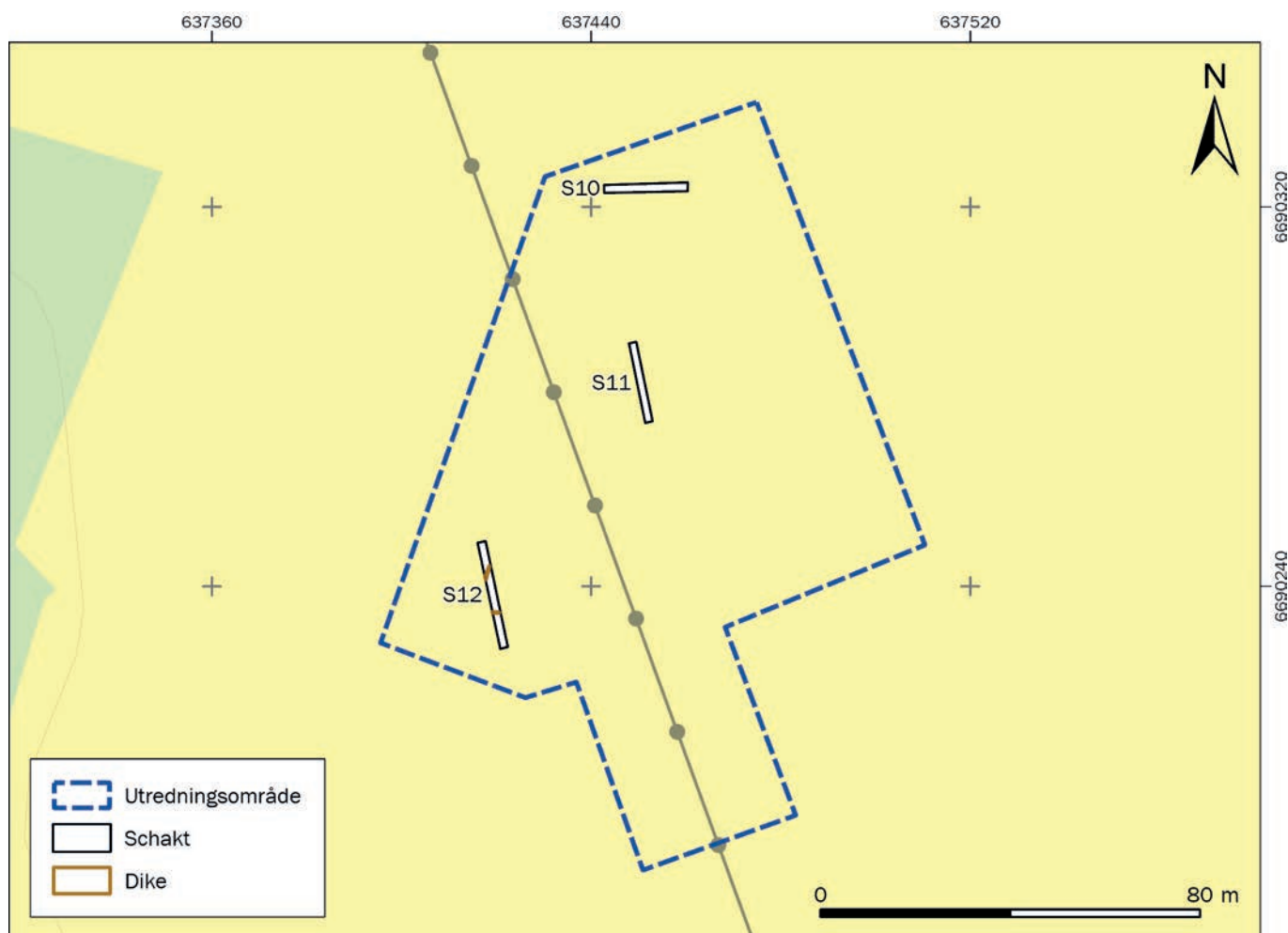
Kart- och arkivstudien visade att området uppodlats i sen tid, även om delar av ytan nyttjats som ängsmark på 1700- och 1800-talen, enligt skifteskartor från 1770 och 1867. Det påträffades inga ovan mark synliga lämningar i området.

Utredning steg 2

Sökschaktningen fokuserade på den öppna åkermarken i ytans östra del och den sankta skogsmarken i väster uteslöts. Nio sökschakt togs upp med en total yta om totalt 350 m², motsvarande cirka 4,8 % av den öppna marken inom området. Det påträffades inga arkeologiska objekt inom ytan.

Svödden-Rålösan, arbetsyta 50 och rivningsstolpe 0068

Arbetsytan bestod delvis av åker med stående gröda, men utgjordes till största delen av gräsvall i en utdikad sankmark. Vid utredningstillfället var marken fuktig med stående vatten i vissa partier, vilket begränsade möjligheterna till sökschaktning. Det finns inga kända lämningar i närområdet och ytans fornlämningspotential bedömdes som låg inför utredningen.

Figur 9. Plan över schakt inom arbetsyta 50 och rivningsstolpe 0068. Skala 1:1500.

Utredning steg 1

Ytan har enligt det historiska kartmaterialet utgjort en sankmark som delvis dikades ut på 1800-talet. Det påträffades inga ovan mark synliga lämningar i området.

Utredning steg 2

Eftersom ytan var sank togs endast tre schakt upp vid utredningen, för att kontrollera undergrunden och ytans arkeologiska potential (figur 9). Schaktens sammanlagda yta var knappt 100 m², motsva-

rande cirka 1 % av arbetsytans storlek. I schakten framkom torvblandad matjord, och därunder ett 0,1–0,2 meter tjockt torvlager med inslag av rötter och trärester (figur 10). Inga arkeologiska objekt påträffades. Två grävda diken samt fynd av en hästkosöm och ett djurben från nötkreatur i matjordslagret har med största sannolikhet tillkommit på sent 1800-tal eller tidigt 1900-tal.

Figur 10. Sökschaktning inom arbetsyta 50. I schaktens botten fanns ett 0,1–0,2 meter tjockt torvlager. Foto mot nordväst av Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Svödden-Rålösan, arbetsyta 51

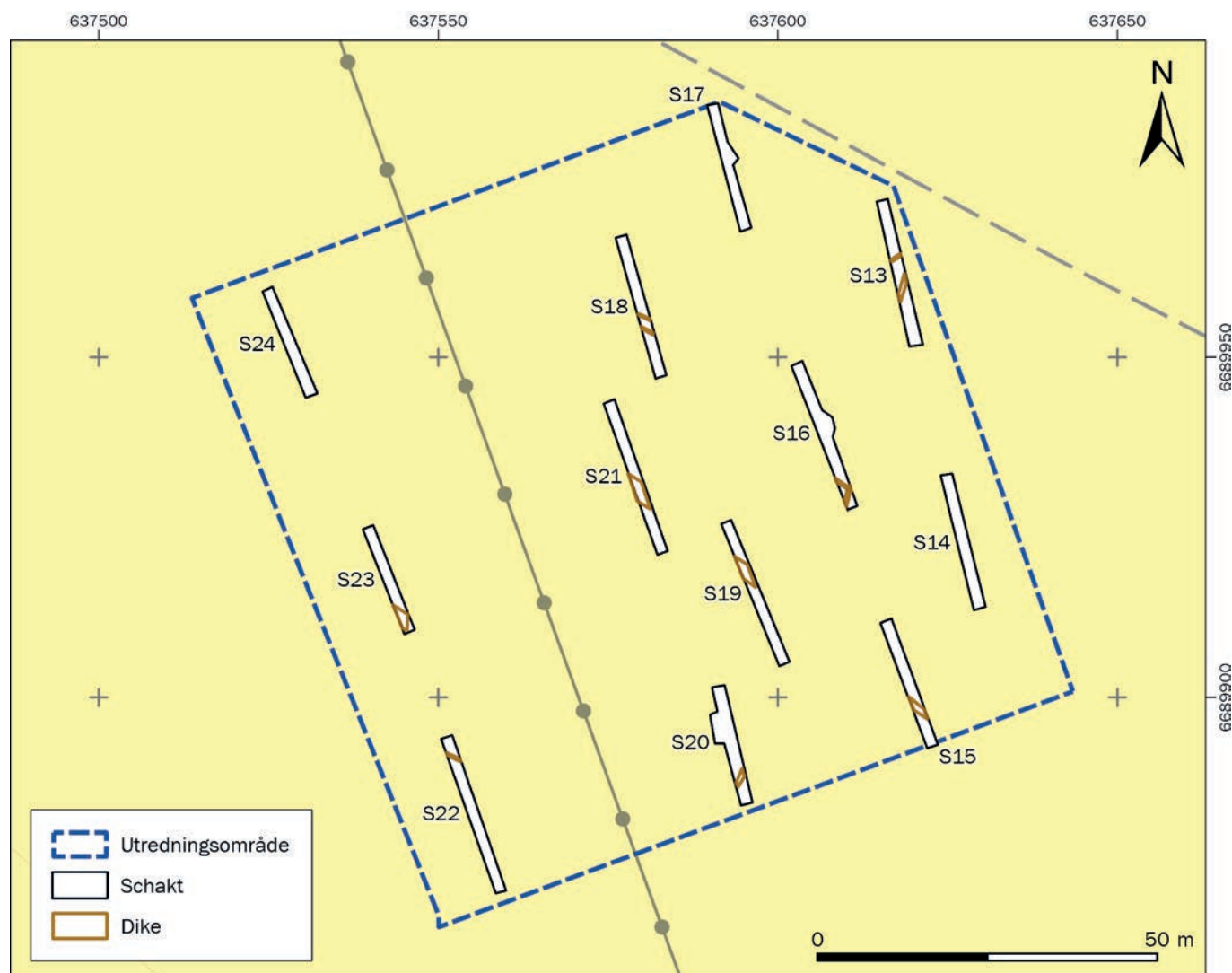
Arbetsytan låg drygt 500 meter norr om Fäcklinge bytomt och bestod av flack åkermark där det var stubbåker vid utredningstillfället. Den närmaste kända lämningen är boplatsen L1942:9483, knappt 200 meter åt sydöst, där 28 arkeologiska objekt påträffades vid sökschaktning i samband med den arkeologiska utredningen inför en planerad gasledning 1990 (Fornsök).

Utredning steg 1

Det historiska kartmaterialet visar att ytan låg inom Fäcklinges inmarker redan 1641, men att den då utgjordes av skogs- eller hagmark. När storskifte genomfördes 1770 hade området börjat nyttjas som åker (figur 7). Det påträffades inga ovan mark synliga lämningar i området.

Utredning steg 2

Ytan söktes av med tolv sökschakt med en total yta om 430 m², vilket motsvarar 4,4 % av arbetsytan (figur 11). Inga lämningar påträffades som kommer att registreras i Kulturmiljöregistret. Inom området, i schakt 17 och 20, fanns dock två ore-gelbundna, grunda fläckar med mindre inslag av kol och sot. Dessa tolkas som spår efter undanröjning av större stenar eller stubbar i samband med uppodling av området (förmodligen på 1700-talet). Vid metalldetektering av matjorden framkom ett antal järnföremål såsom hästkosömmar och spikar, men också en muskötkula i bly med en diameter på cirka 17 mm (figur 12). Fynden tillvaratogs inte.

Figur 11. Plan över schakt inom arbetsyta 51. Skala 1:1000.

Figur 12. En muskötkula av bly som påträffades vid metall-detektering inom yta 51. Foto Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Svödden-Rålösan, arbetsyta 52 och rivningsstolpe 0079

Arbetsytan låg omkring 250 meter nordöst om Fäcklinge bytomt och utgjordes dels av åkermark, dels av en skogbeklädd bergshöjd som kallas Ekberget (figur 13). På höjdens södra del finns fyra sedan tidigare kända stensättningar (varav en osäker). Den del av Ekberget som ingick i utredningsområdet bestod av höjdens krön med branta sidor åt nordöst och sydväst. Terrängen var här mycket stenig och blockrik.

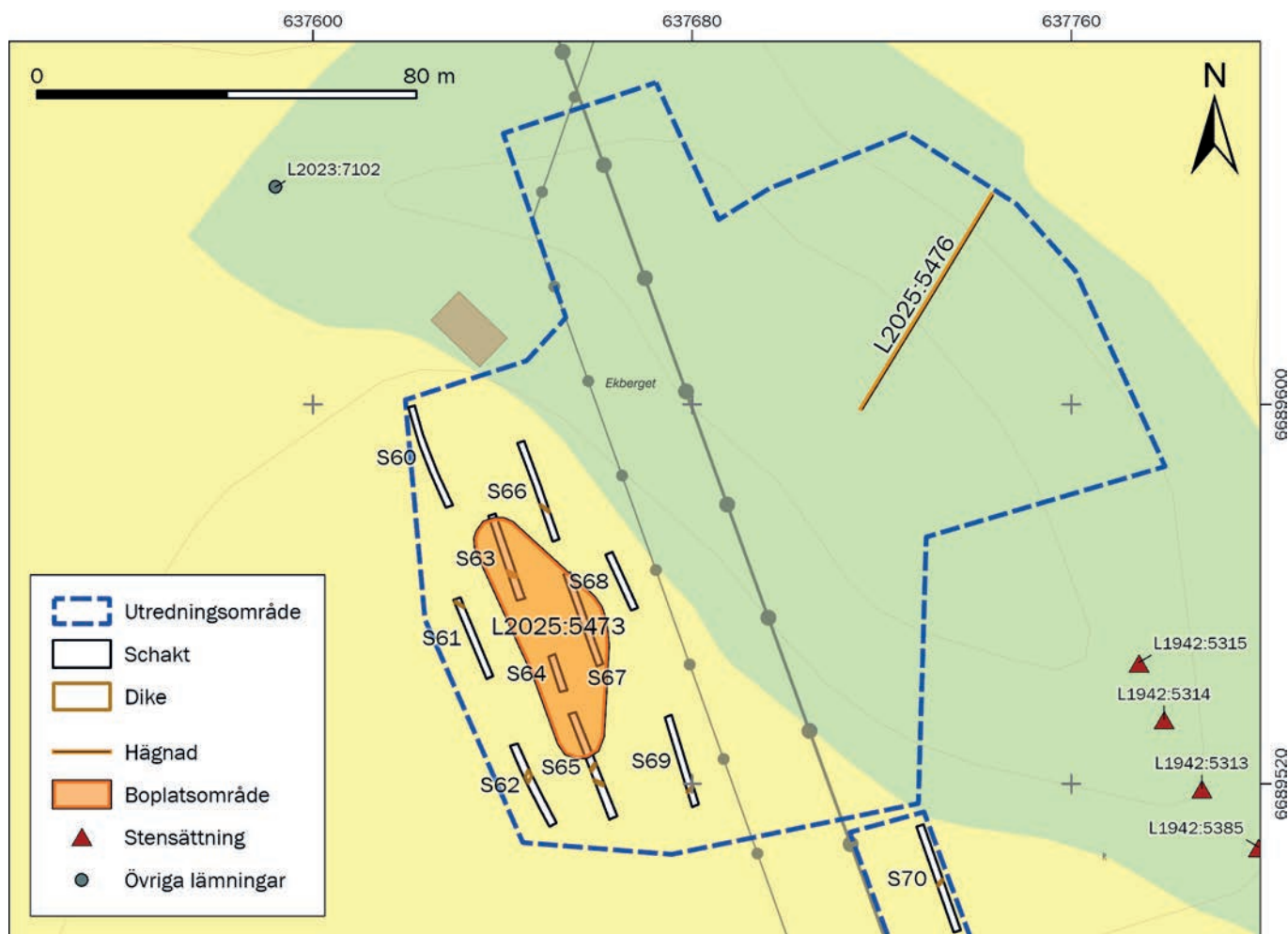
Figur 13. Arbetsyta 52 bestod av delar av en bergshöjd kallad Ekberget, samt en åkeryta väster om detta (till vänster i bild). Fotograferat med drönare mot nordväst av Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Utredning steg 1

Kart- och arkivstudien visade att det nordvästra hörnet av åkermarken inom arbetsytan har varit en humlegård i historisk tid, vilket framgår av historiska kartor från 1641 och 1771 (figur 5). I övrigt har markanvändningen varit ungefär densamma som idag sedan 1600-talet.

Vid inventering av skogsområdet påträffades en relativt kraftig stenmur som gick i nordöst-sydvästlig riktning (figur 14, 15). Muren, som har registrerats som en hägnad i Kulturmiljöregistret med lämningsnummer L2025:5476, bestod av två

delar med en sammanlagd längd av ungefär 50 meter och var upp till 1,5 meter hög. Stenmuren markerar en äldre fastighetsgräns som fortfarande var i bruk när den Ekonomiska kartan uppfördes 1954. Gränsen är också utritad på laga skifteskartan från 1867, men inte på storskifteskartan från 1771. På den geometriska avmätningsskarta från 1641 är en hägnad utritad med ungefär samma sträckning. Det är möjligt att den påträffade stenmuren är den som syns i kartmaterialet redan på 1600-talet, men den kan också ha tillkommit senare. Lämnningen bedöms som en övrig kulturhistorisk lämning, vilket är praxis för denna lämningstyp.

Figur 14. Plan över schakt och lämningar inom arbetsyta 52 och rivningsstolpe 0079. Skala 1:1500.

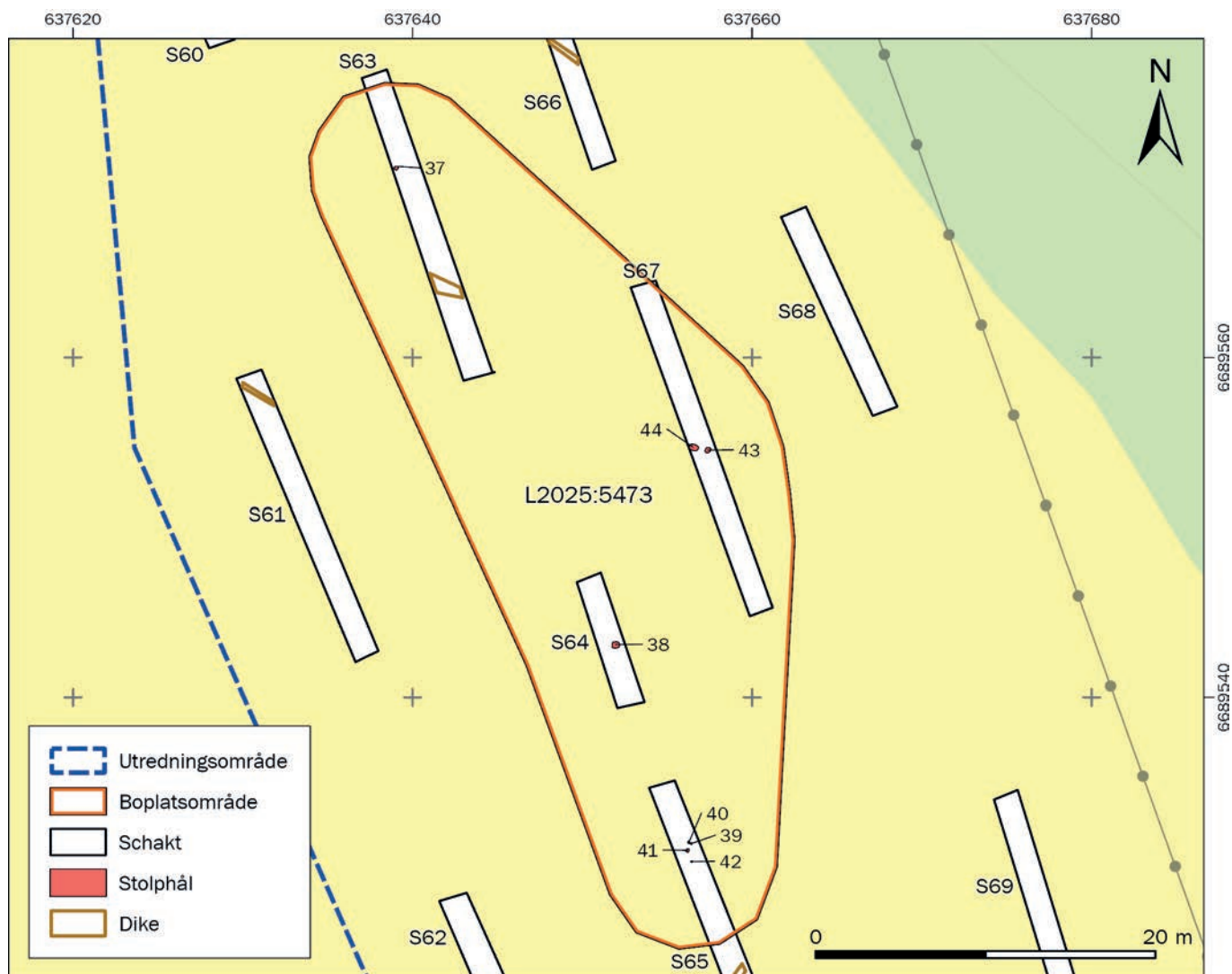

Figur 15. Hägnaden L2025:5476, en stenmur som gick uppför Ekbergets nordöst-sluttning. Foto mot syd, Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Utredning steg 2

Åkermarken sydväst om Ekberget utreddes med tio sökschakt med en sammanlagd yta om 290 m², vilket motsvarar 1,7 % av den totala arbetsytan och 5,6% av åkerytan. Här påträffades ett boplatsoområde (L2025:5473), bestående av åtta stolphål (objekt 37–44) inom en 50 × 10–20 meter stor yta (figur 16). Stolphålen varierade i storlek mellan 0,1–0,6 meter och låg relativt glest inom

ytan, även om det fanns en koncentration med mindre stolphål i schakt 65 i den södra delen (objekt 39–42). Eftersom boplatsoområdet ligger i den övre delen av en sluttning har det förmodligen påverkats relativt kraftigt av plöjning. Ett av stolphålen (objekt 38) provtogs och kol från provet har ¹⁴C-daterats till 434–594 e Kr (bilaga 5), det vill säga folkvandringstid eller tidig vendeltid.

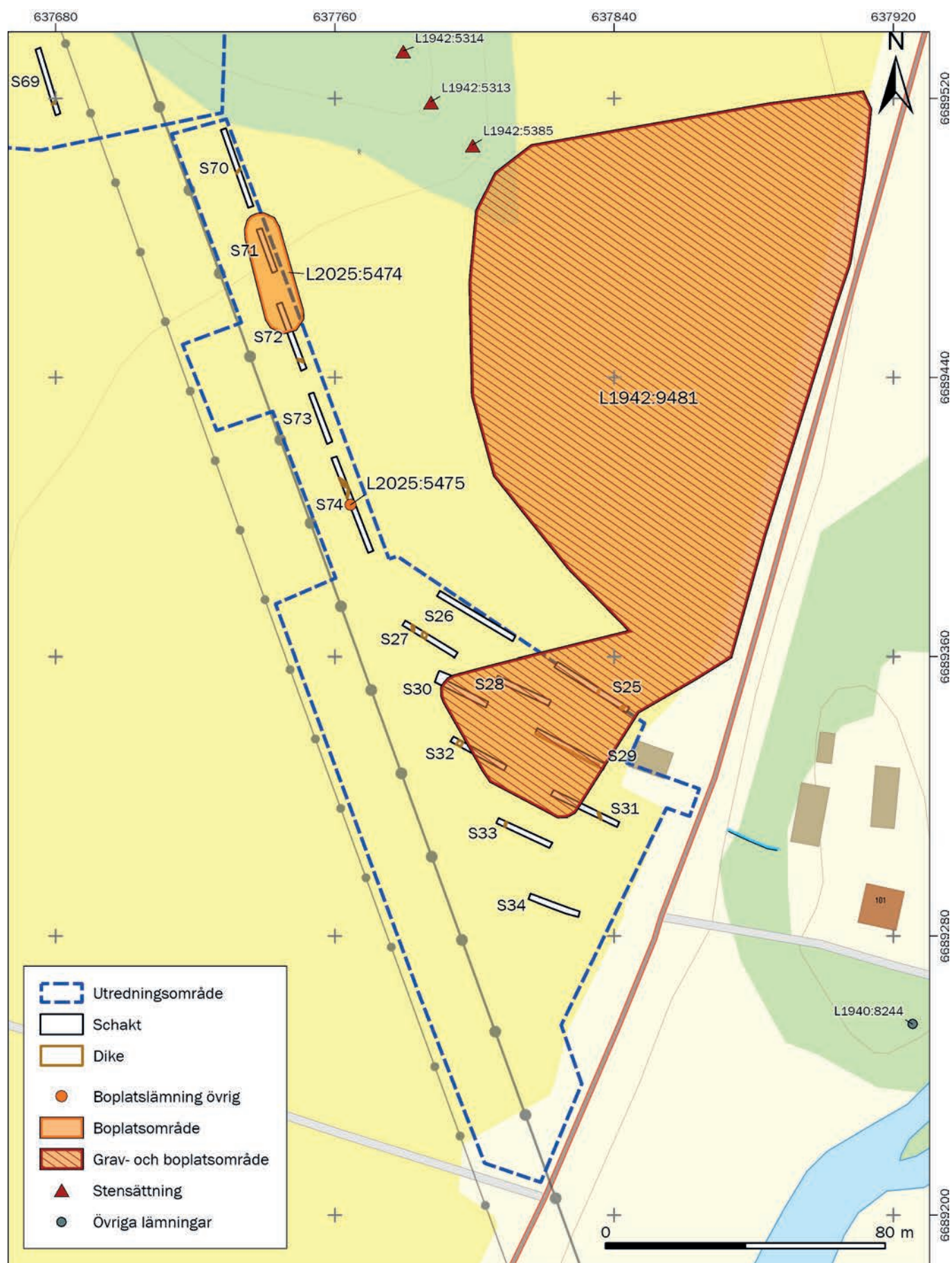

Figur 16. Plan över schakt och arkeologiska objekt inom boplatsoområdet L2025:5473. Skala 1:400.

Svödden-Rålösan, arbetsyta 53, rivningsstolpar 0071 och 0072 samt byggväg

Arbetsyta 53 låg i åkermarken nordväst om Täm-
narån och väg 742, på nivåer mellan 25 och 30
meter över havet. Undergrunden i området bestod
av silt och fin sand. Den planerade byggvägen
sträcker sig mellan denna yta och arbetsyta 52
(figur 17). I nära anslutning till detta område finns
grav- och boplatsoområdet L1942:9481, där det ti-

digare hittats boplatslämningar samt tre flatmarks-
gravar med dateringar till järnåldern. En hård i
den norra delen av boplaten har tidigare daterats
till 538–410 f Kr (Frölund 2020) medan en av
gravarna i området är undersökt och daterad till
romersk järnålder eller senare (Frölund 1990).

Figur 17. Plan över schakt och lämningar inom arbetsyta 53, rivningsstolpar 0071 och 0072 samt byggväg. Skala 1:1500.

Utredning steg 1

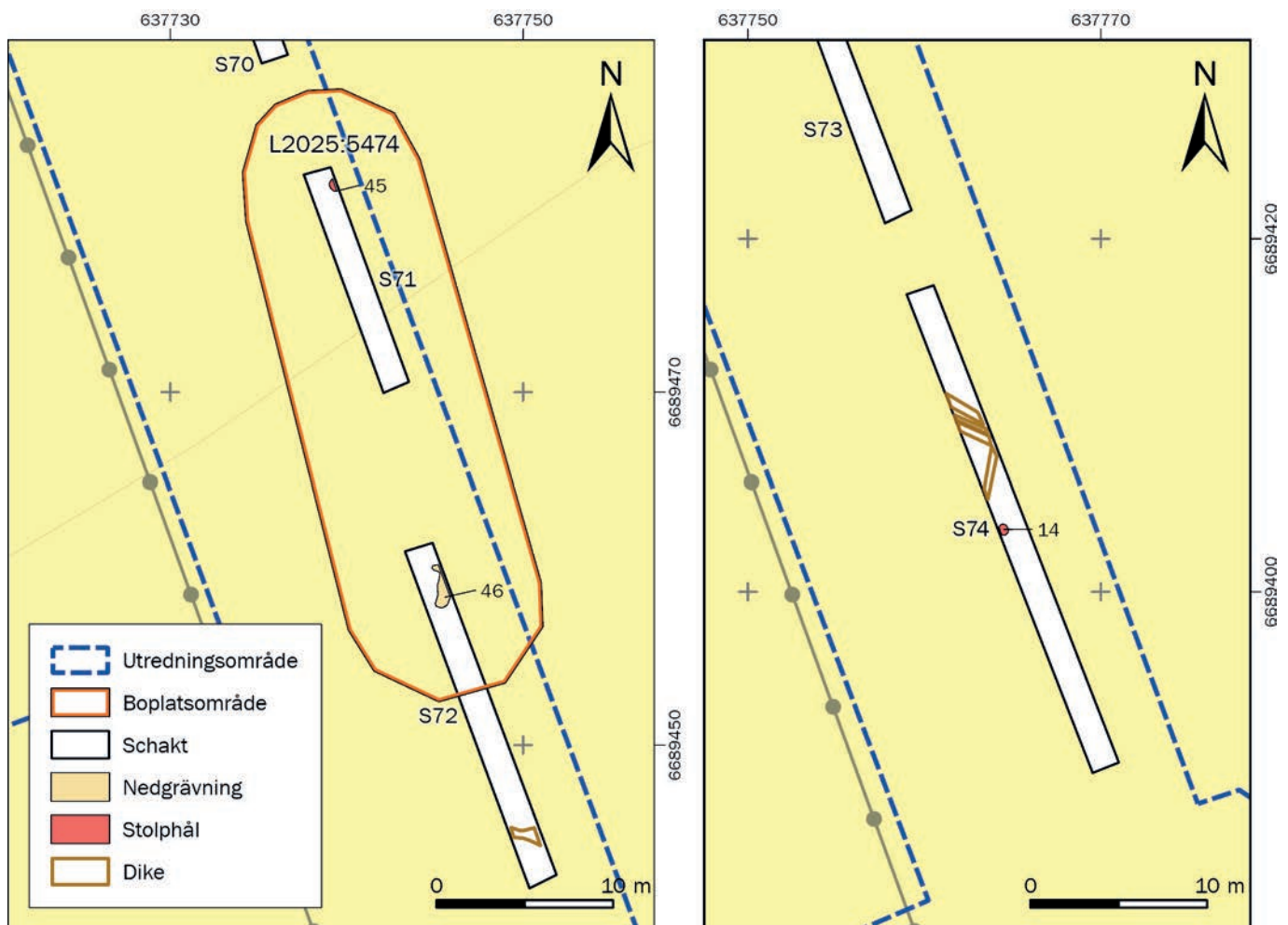
De historiska kartorna visar att merparten av utredningsområdet har bestått av åkermark även i historisk tid. Området direkt nordöst om arbetsytan, liksom den mittersta delen av byggvägen, är dock utritad som ängsmark i kartorna från både 1600-, 1700- och 1800-talen. Det verkar som att detta område, där grav- och boplatssområdet L1942:9481 ligger, inte har upptagits som åkermark förrän på sent 1800- eller tidigt 1900-tal. På storskifteskartan från 1770 (figur 5) är flera runda cirklar utritade i ängsmarken, vilket skulle kunna markera gravhögar som senare plöjts sönder. Ingen av dessa cirklar fanns dock inom utredningsområdet.

Utredning steg 2

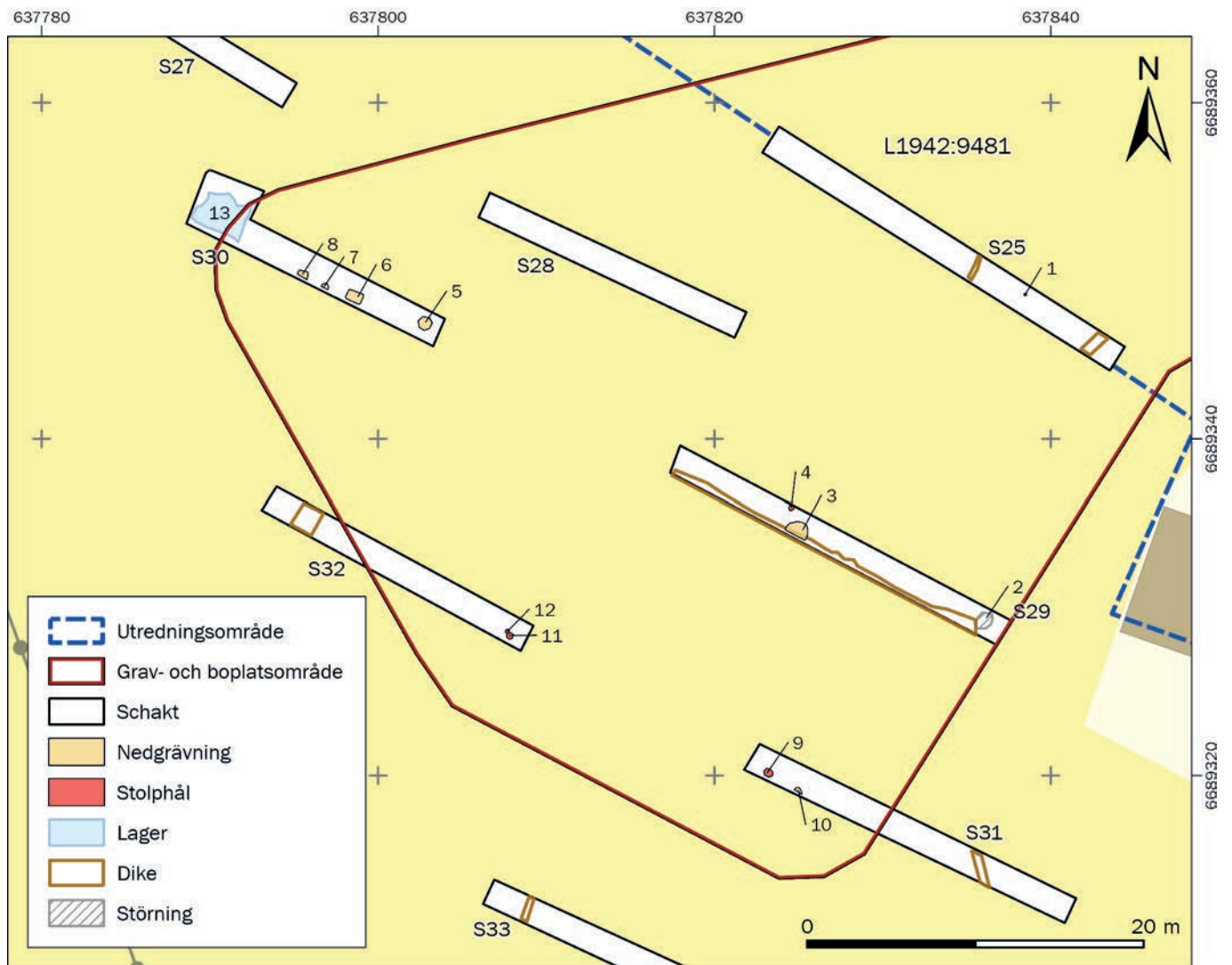
Området utreddes med femton sökschakt med en sammanlagd yta om 500 m², vilket motsvarar 3,8 % av utredningsområdet. På grund av lågt

hängande ledningar togs inga sökschakt upp under den befintliga kraftledningen. Längs den planerade byggvägen påträffades två lämningar. Boplatssområdet L2025:5474 (figur 18) bestod av ett stolphål och en ränna (objekt 45 och 46), medan L2025:5475 utgjordes av ett stolphål (objekt 14) som har registrerats som en övrig boplatslämning. Båda dessa lämningar är förmodligen del av ett större boplatssområde men registreras för sig själva då de ligger för långt från andra kända lämningar och objekt för att kunna ingå i dessa boplatssytor enligt Riksantikvarieämbetets praxis.

I den östra delen av arbetsyta 53, närmast det tidigare kända grav- och boplatssområdet, påträffades ytterligare arkeologiska objekt i form av fem stolphål och sex nedgrävningar (figur 19). Grav- och boplatssområdet (L1942:9481) har därför utökats med drygt 50 meter åt sydväst. Lämningen kan eventuellt också ha en fortsättning ytterligare västerut inom arbetsytans mittersta del.

Figur 18. Plan över schakt och arkeologiska objekt inom boplatssområdet L2025:5474, t.v., och boplatslämningen L2025:5475, t.h. Båda i skala 1:400.

Figur 19. Plan över schakt och arkeologiska objekt inom den utökade ytan för grav- och boplatssområdet L1942:9481. Skala 1:400.

Figur 20. Stolphål 9 inom den utökade ytan för grav- och boplatssområdet L1942:9481. I stolphålet, som daterades till yngre bronsålder, fanns en tydlig, mörkare färgning där stolpen stått. Foto mot sydväst, Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

De stolphål som påträffades varierade i storlek mellan 0,1–0,6 meter. Det är möjligt att några av de större nedgrävningar som mättes in också är stolphål. Ett kolprov som togs i stolphål 9 (figur 20), i områdets södra del, ¹⁴C-daterades till 763–420 f Kr, det vill säga yngre bronsålder. I schakt 30, i områdets nordvästra del, återfanns fyra nedgrävningar, varav två var rektangulära med rundade hörn. I samma schakt fanns också ett kraftigt rödbränt lager (objekt 13) från senare historisk tid, med fynd av korroderade järnföremål såsom spikar, vilket eventuellt kan vara spår efter en byggnad som brunnit. Nära en stående byggnad i områdets östra del, i schakt 29, fanns också en sentida skräpgrop (objekt 2).

Svödden-Rålösan, arbetsyta 54

Arbetsytan låg intill Tämnrån omkring 200 meter sydväst om Fors bytomt och bestod av en våt hagmark där undergrunden utgörs av svämsediment enligt jordartskartan (figur 21). Vid besök på

platsen konstaterades att ytan var för sank för att säkert kunna sökschaktas med grävmaskin. Det påträffades inte heller några lämningar på den intilliggande utredningsytan, yta 55, och områdets fornlämningspotential bedömdes som mycket låg.

Utredning steg 1

Det påträffades inga synliga lämningar inom arbetsytan. Historiska kartor visar att området utgjorts av ängs- eller hagmark åtminstone sedan 1600-talet (figur 6). Vid något tillfälle har man dikat ut ängsmarken, något som förmodligen har skett i relativt sen tid för att göra det möjligt att köra på ytan med en större slättermaskin.

Utredning steg 2

Det utfördes ingen steg 2-utredning inom arbetsytan, då området var för sankt för att kunna sökschaktas med grävmaskin.

Figur 21. Utredningsområdets mittersta del, fotograferat med drönare mot norr. Arbetsyta 54 låg i ängsmarken närmast Tämnrån, medan yta 55, där sökschaktning pågår, ligger på bilden, bestod av plöjd åker. Längre bort, till höger i bild, ligger Fors gård.

Svödden-Rålösan, arbetsyta 55

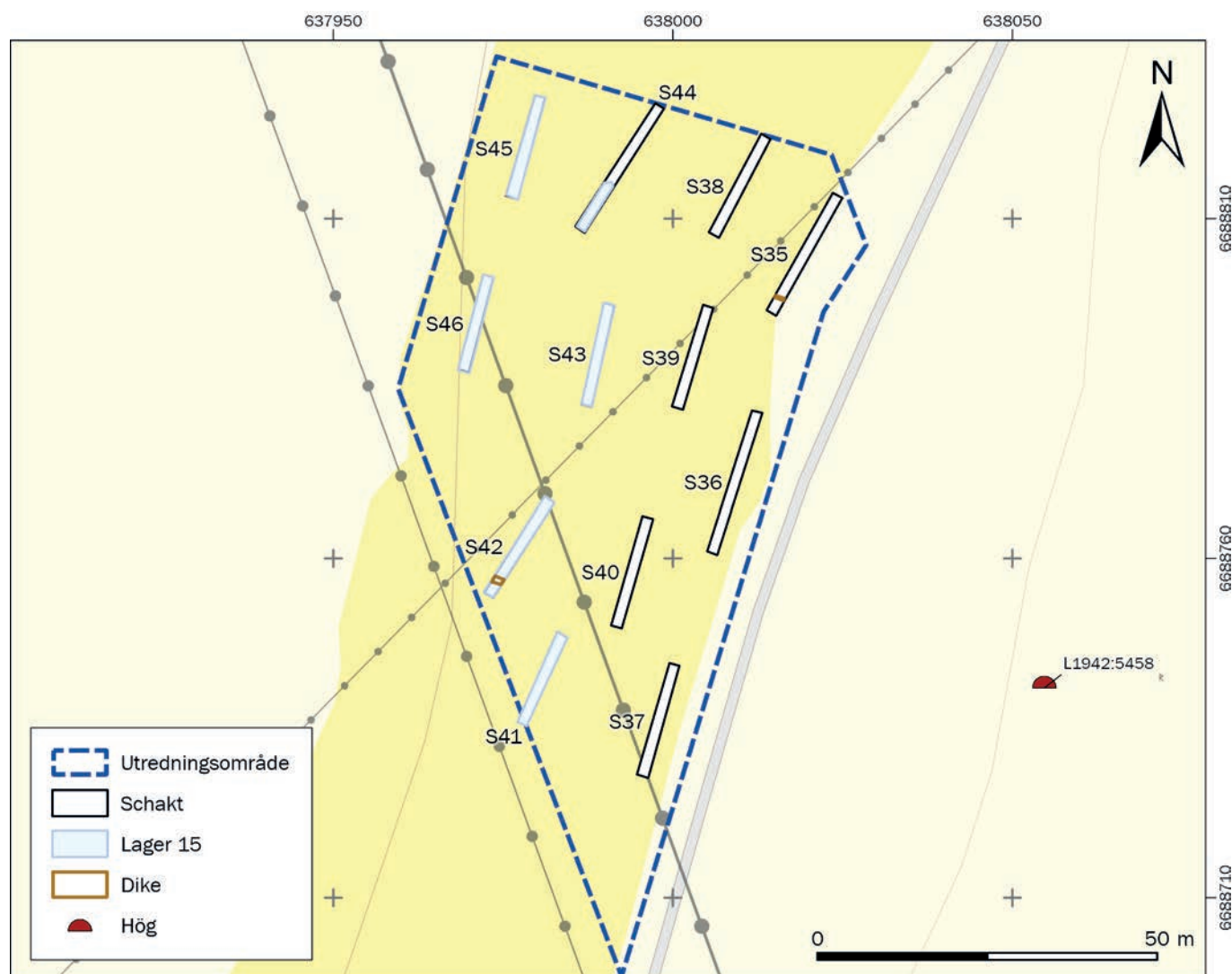
Arbetsytan var belägen på en åkeryta mellan ängsmarken närmast Tämnrån och en större hagmark, kallad Sörgärde (figur 21). I hagmarken fanns ett antal gravar registrerade sedan tidigare, i form av både gravhögar och stensättningar.

Utredning steg 1

Området har nyttjats som åkermark åtminstone sedan 1600-talet (figur 6). Den väg som går längs åkerns östra kant har också samma sträckning i det historiska kartmaterialet som idag. Vid utredningstillfället var åkern plöjd och harvad, men det observerades inga boplatssindikationer (såsom skörbränd sten eller keramik) på ytan.

Utredning steg 2

Arbetsytan utreddes med tolv sökschakt med en sammanlagd yta om 332 m², vilket motsvarar 6,7 % av utredningsområdet. Det påträffades inga lämningar som kommer att registreras i Kulturmiljöregistret. I den västra delen av ytan, som sluttar ned mot Tämnrån och den våta hagmarken i väst, fanns ett äldre odlingslager under ploglagret (objekt 15). Lagret var cirka 0,15 meter tjockt och innehöll enstaka kolstänk. Vid metalldetektering av matjorden i området påträffades järnföremål såsom hästkosömmar och spikar i merparten av schakten. Det framkom dock inga metallföremål eller andra sentida fynd i lager 15, vilket kan tala för att det rör sig om en äldre bruksperiod.

Figur 22. Plan över schakt och arkeologiska objekt inom arbetsyta 55. Skala 1:1000.

Svödden-Rålösan, rivningsstolpe 0075

Utredningsområdet för rivningsstolpen, som var cirka 35 × 30 meter stort, låg i hagmarken Sörgärde (figur 23, 24), knappt 600 meter söder om Fors bytomt och 300 meter öster om Tämnrån. Längre österut vidtar skogsmark. Det fanns sedan tidigare ett antal kända gravar i detta område, varav de två stensättningarna L1942:5459 och L1942:5460 låg ett 50-tal meter norr om utredningsytan.

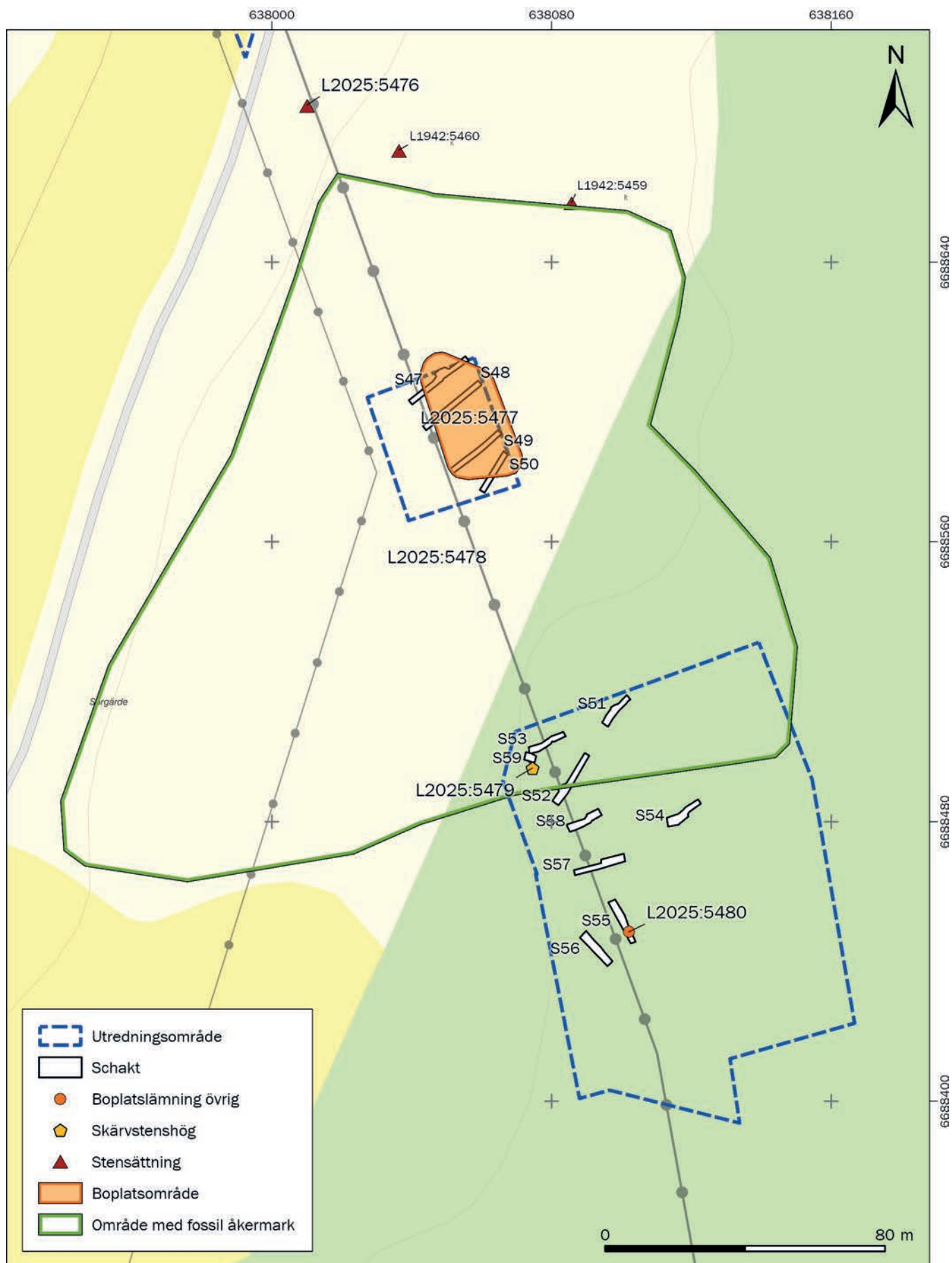
Utredning steg 1

Utredningsområdet låg inom Fors inägor på den geometriska avmätningsskarta från 1641 (figur 6), men verkar då ha bestått av ett inhägnat skogsområde. Eventuellt nyttjades området för bete. Nästa historiska karta över området är den häradsekonomska kartan från 1859–63. Då hade samma yta börjat nyttjas som åkermark, en åker som sedan övergavs före det att den ekonomiska kartan upprättades på 1950-talet.

Två nya lämningar påträffades i samband med inventeringen av ytan för rivningsstolpen, varav en stensättning (L2025:5476) och ett område med fossil åkermark (L2025:5478). Stensättningen (figur 4) påträffades inte inom utredningsytan, utan låg i kraftledningsgatan mellan yta 55 och rivningsstolpen, på samma höjdstråk som de två andra, tidigare kända stensättningarna. Denna stensättning var övertorvad, till skillnad från de andra två, 8 × 7 meter stor och 0,3 meter hög, med en flack mittgrop. Stensättningen mättes in redan av E. Bellander vid en specialinventering år 1930, men avfärdades vid senare fornminnesinventering. Vid den nu aktuella utredningen, då förhållandena var mycket goda eftersom hagmarken var kraftigt betad, gjordes dock bedömningen att det troligen rör sig om en stensättning, och L2025:5476 bedöms som en fornlämning.

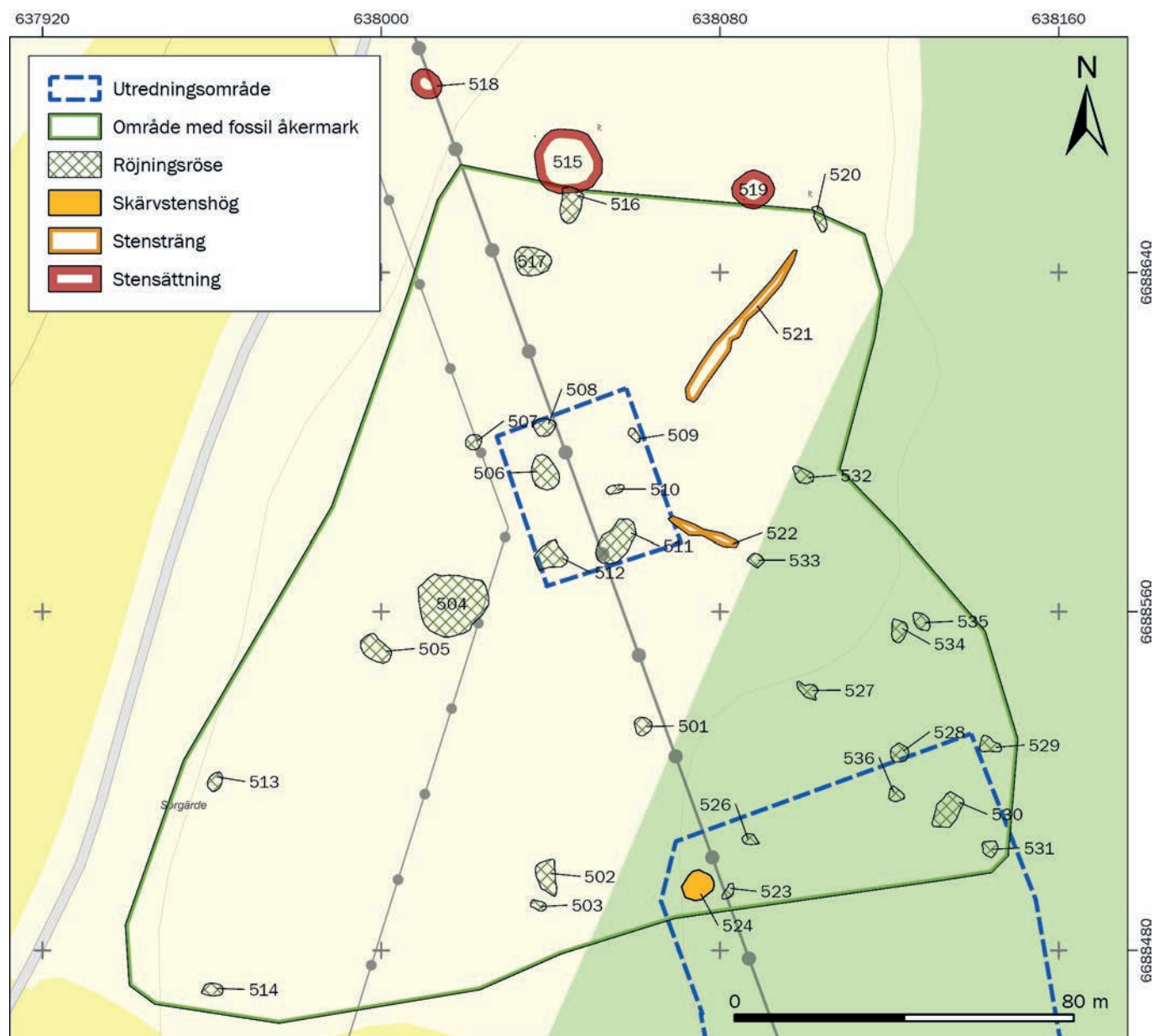
Figur 23. Hagmarken Sörgärde, med rivningsstolpe 0075 centralt i bild. Inom hagmarken och den intilliggande skogsmarken registrerades ett område med fossil åkermark. Fotograferat med drönare mot nordöst av Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Figur 24. Plan över schakt och lämningar inom och omkring rivningsstolpe 0075 samt arbetsyta 56. Skala 1:1500.

Den fossila åkermarken (L2025:5478, figur 25) låg inom både ytan för rivningsstolpen 0075 och arbetsyta 56. Lämningen karterades i anslutning till utredningsområdet, men avgränsades inte åt norr och nordöst. De delar av området som nu utgörs av hagmark användes som åkermark på 1800-talet, enligt den häradsekonomska kartan. Vissa beståndsdelar av den fossila åkermarken, såsom stora röjningsrösen, diken, större stenröjda ytor och åkerterrasser är troligen från denna period. I området fanns dock ett 30-tal små, flacka

röjningsrösen av ålderdomlig karaktär som låg tätt på flera ytor, inte minst närmast rivningsstolpe 0075 (figur 26). Ett tiotal av rösena låg i skogsmark som inte är markerad som åker på den häradsekonomska kartan. Några röjningsrösen var gravliknande. Mycket tyder på att området kan ha röjts under medeltid eller förhistorisk tid och övergivits under en period, för att senare odlas upp igen under 1800-talet. Den fossila åkermarken bedöms därför som en fornlämning.

Figur 25. Kartering av röjningsrösen och andra lämningar inom den fossila åkermarken L2025:5478. Vid karteringen upprättades en separat nummerserie mellan 501–536. Beskrivningar av objekten finns sist i bilaga 3. Skala 1:1500.

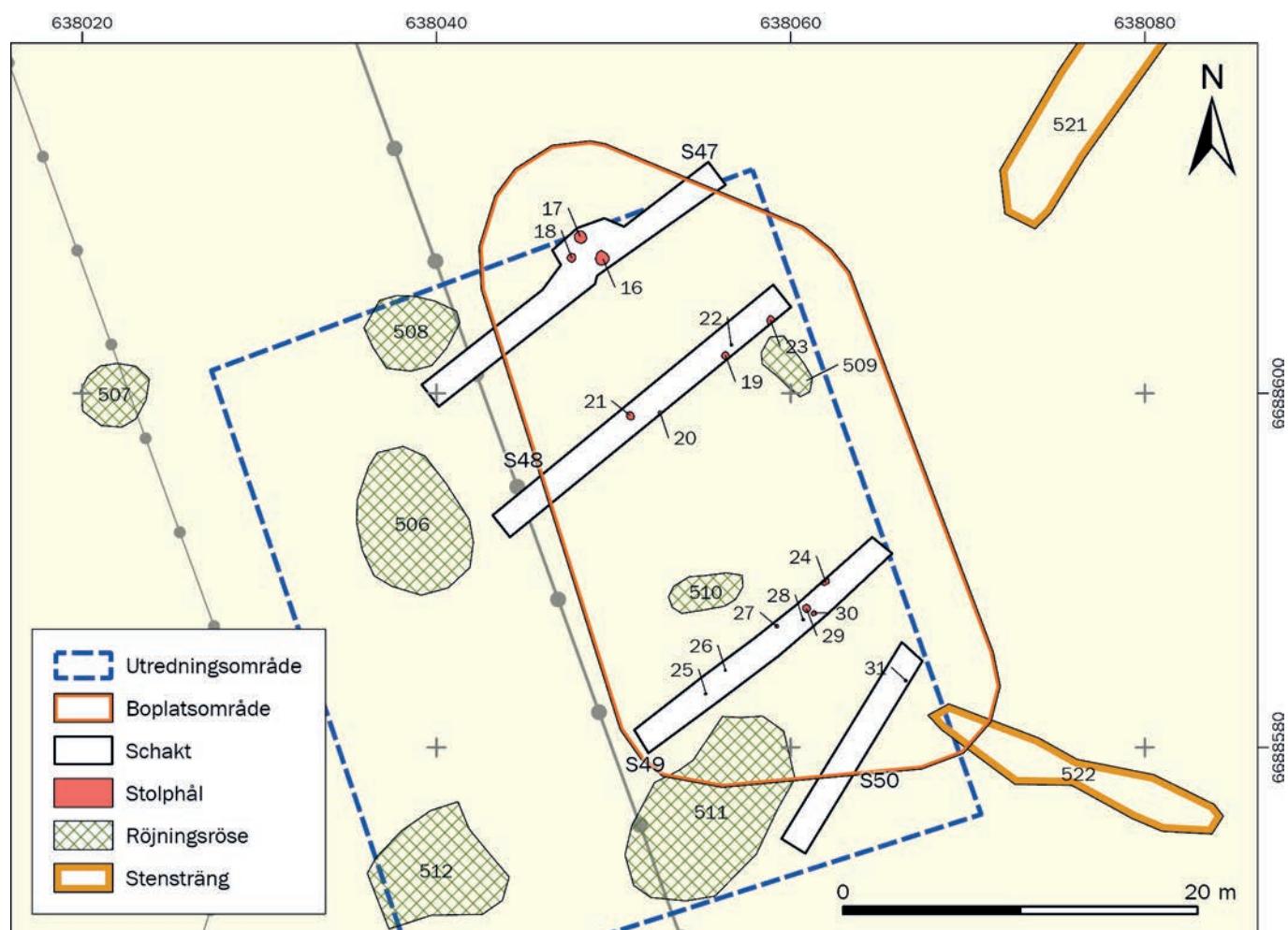
Figur 26. Kartering av röjningsrösen omkring rivningsstolpe 0075. Foto mot sydväst, Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Utredning steg 2

Fyra sökschakt med en sammanlagd yta om 117 m² togs upp inom utredningsytan för rivningsstolpen, vilket motsvarar 9,4 %. Arkeologiska objekt påträffades i samtliga schakt, i form av totalt 16 stolphål inom en cirka 40 × 20 meter stor yta (figur 27). Boplatssområdet (registrerat som L2025:5477) är inte avgränsat åt något håll och upptar troligen en stor del av den plåtå som finns i hagmarken på platsen.

I schakten fanns ett relativt stort antal stenlyft från röjning, vilket gjorde att det i flera fall var nödvändigt att undersöka de möjliga arkeologiska objekten för att avgöra ifall det rörde sig om stolphål eller inte. Några av de objekt som ändå

mättes in var osäkra, men det fanns också stolphål med tydlig stenskoning och stolphålsfyllning (figur 28). Prov togs för ¹⁴C-datering i objekt 17, ett av de större stolphålen i schakt 47. Kol från provet fick en sentida datering till 1668–1949 e Kr. I schaktet förekom relativt rikligt med kol i matjorden, vilket skulle kunna härröra från röjningsbränning i sen tid. Möjliga förklaringar till den sentida dateringen kan vara att objektet var ett stenlyft från röjning snarare än ett stolphål, alternativt att kol från matjorden har infiltrerat stolphålsfyllningen. De närliggande gravarna, den skärvstenshögen som påträffades i den norra delen av arbetsyta 56, samt det fina boplatssläget talar alla för att stolphålen ändå representerar en förhistorisk boplat, trots den sentida ¹⁴C-dateringen.

Figur 27. Plan över schakt och arkeologiska objekt inom boplatsoområdet L2025:5477. Skala 1:400.

Figur 28. Schakt 49 med objekt 28, ett undersökt stolphål, närmast i bild. Bortanför detta stolphål 29 och 30, samt längre bort i bild ett stenskott stolphål, objekt 24. Foto mot nordöst, Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Svödden-Rålösan, arbetsyta 56

Arbetsytan låg på gränsen mellan hagmark och skogbevuxen moränmark, drygt 600 meter söder om Fors, och bestod till stor del av en röjd kraftledningsgata. Den sydöstra delen av ytan utgjordes av blockrik morän och var inte möjlig att utreda med sökschakt. Potentialen för att det skulle finnas ej synliga fornlämningar bedömdes också som mycket låg för denna del av området. Förutom de tidigare nämnda gravarna i hagmarken Sörgärde var en kolbotten (L1939:1473) känd sedan tidigare omkring 140 meter öster om arbetsytan.

Utredning steg 1

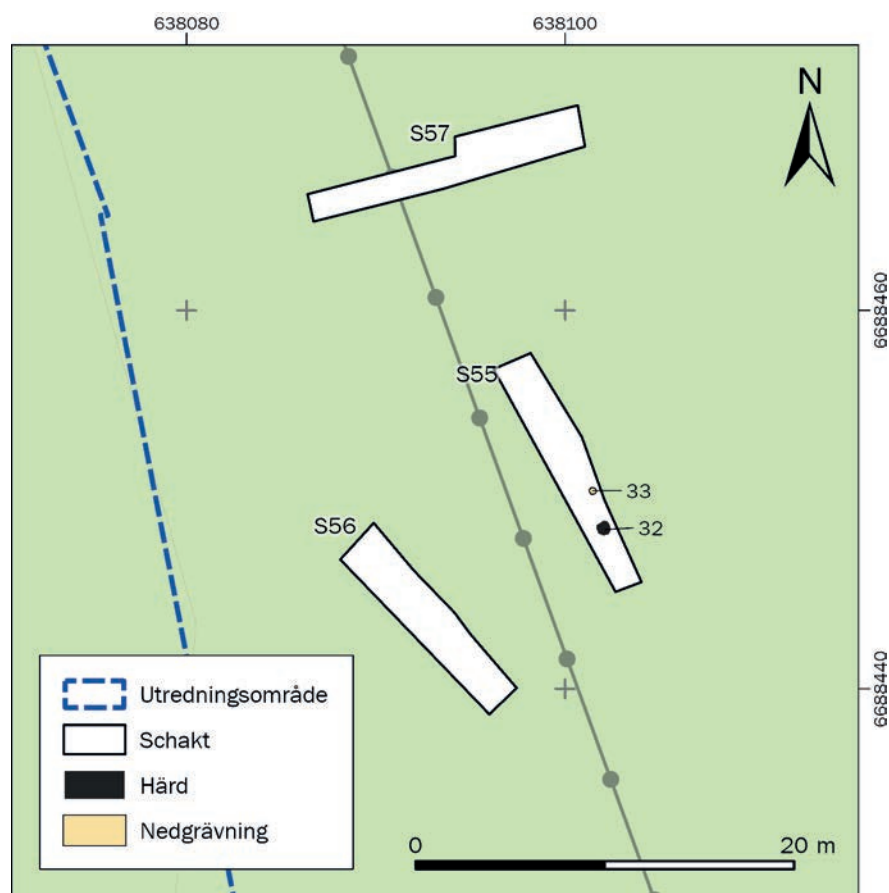
Arbetsytan ligger utanför Fors inägor på kartan från 1641, och är markerad som skogsmark på den häradsekonomska kartan från 1859–63. Den norra delen av området berörs av det område med fossil åkermark (L2025:5478) som redovisas ovan under rivningsstolpe 0075. Fem röjningsrösen ligger inom arbetsytan. I områdets nordvästra del påträffades också en skärvstenshög (L2025:5479), vilken ursprungligen tolkades som

ytterligare ett röjningsröse och som delundersöktes som en del av utredningsgrävningen i steg 2.

Utredning steg 2

Arbetsytan utreddes med åtta sökschakt (figur 24) om totalt 206 m², vilket motsvarar 2,2 % av hela ytan och 6,6 % av den yta som var möjlig att sökschakta. Schakt togs framför allt upp i den öppna kraftledningsgatan i ytans nordvästra del samt i anslutande skogsmark. Arbetsytans nordöstra hörn, där det fanns flera röjningsrösen, var inte åtkomlig på grund av mycket tät växtlighet, medan den sydöstra delen bestod av blockrik morän.

I den södra delen av den öppna ytan i kraftledningsgatan påträffades en möjlig härdrest och en nedgrävning intill varandra, vilka har registrerats som en övrig boplatslämning i Kulturmiljöregistret (L2025:5480, figur 29). Kol från härdresten (objekt 32, figur 30) har ¹⁴C-daterats till 1279–1392 e Kr. Eftersom det inte påträffades några ytterligare lämningar i närområdet är det troligt att härden och nedgrävningen antingen ska knytas till röjning i samband med odling eller slåtter, eller till en tillfällig vistelse på platsen i samband med boskapsskötsel eller någon annan form av utmarksbruk.

Figur 29. Plan över boplatslämningen L2025:5480, som bestod av en härd och en nedgrävning. Skala 1:400.

Figur 30. Objekt 32, en härdrest. Foto mot nordöst, Johanna Pettersson Svärd, Stiftelsen Upplandsmuseet.

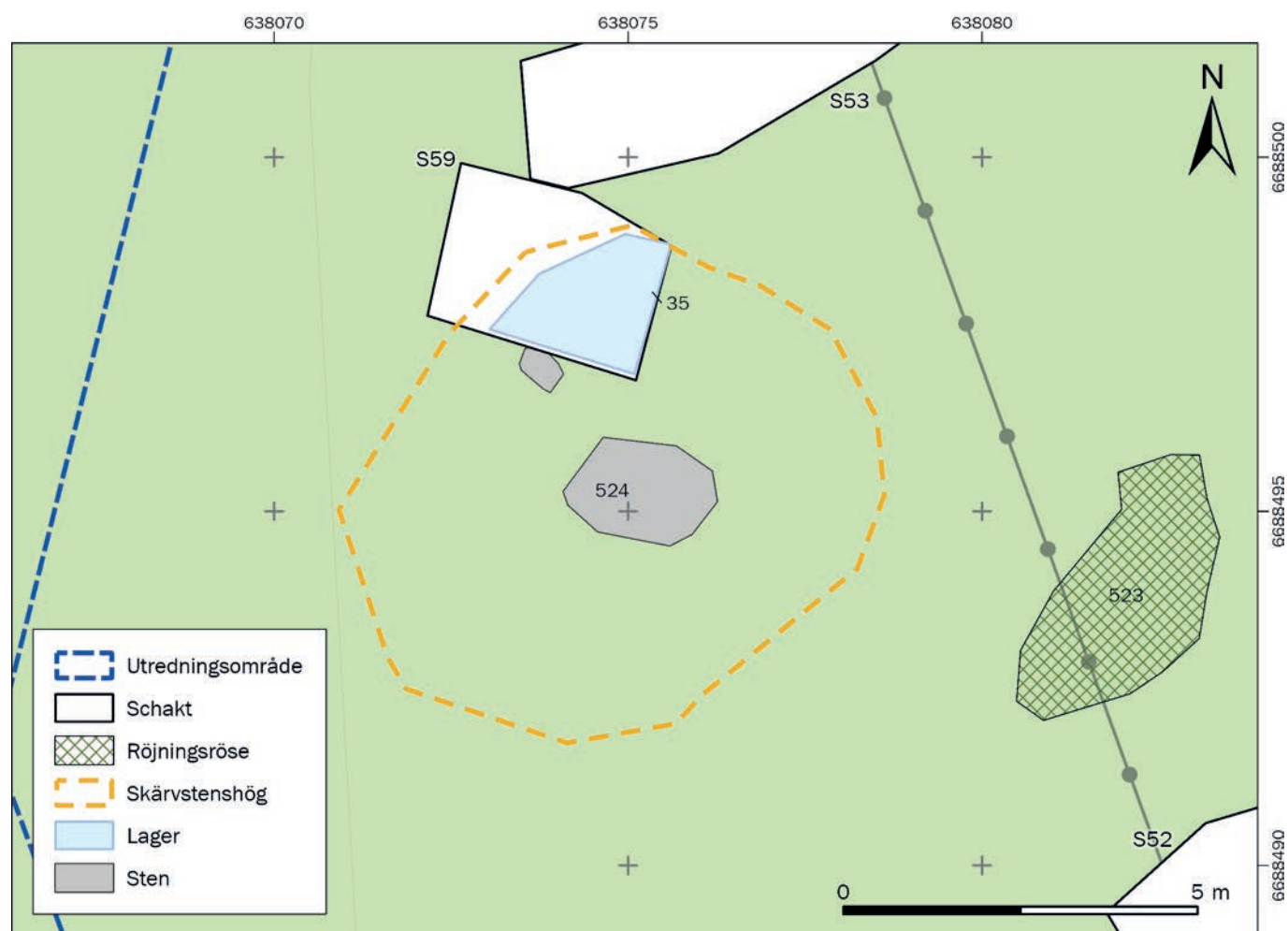
Skärvestenshögen L2025:5479 tolkades först som ett röjningsröse och delundersöktes som en del av utredningen, i syfte att möjliggöra provtagning för datering av den fossila åkermarken. Lämningen, som var beväxt med ett buskage och högt gräs, visade sig dock vara en relativt liten och flack skärvestenshö. De stenar som syntes i ytan kan möjligen vara påförda vid röjning i ett senare skede. Skärvestenshögen var rundad till formen, cirka 8 × 7 meter stor och 0,3 meter hög. Den var uppförd runt ett markfast block som var 1,5 meter högt.

En mindre del av skärvestenshögen grävdes till botten (figur 32, 33). Lämningen visade sig vara uppbyggd av en packning av både rundade och skärviga stenar, varav en del var tydligt skörbrän-

da. Mellan stenarna fanns humös sandig silt med inslag av kol. I botten påträffades enstaka fragmentariska brända ben, men inget tydligt brandlager. Kol från botten av lagret har ¹⁴C-daterats till 660–797 e Kr, det vill säga den senare delen av vendeltiden. I det övre skiktet av stenpackningen påträffades en pilspets av järn vid metalldetektering (F1, figur 31). Pilspetsen, som var kraftigt korroderad och hade avbruten spets, är en lancettformad tångespets med ryggås på ena sidan av bladet (Wegraeus typ A1 (Wegraeus 1971)). Denna typ av pilspets förknippas framför allt med vikingatiden men förekommer också under vendeltiden. Den tydliga avsatsen mellan tången och bladet är dock ett drag som först uppträder under sen vendeltid (Lindbom 1994:155).

Figur 31. Pilspets i järn (F1), hittad i skärvstenshögen L2025:5479, före konservering. Foto Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Figur 32. Plan över skärvstenshögen L2025:5479. Skala 1:100.

Figur 33. Skärvstenshögen L2025:5479 efter det att ett mindre schakt tagits upp i lämningens norra sida. Skärvstenshögen var uppförd runt ett uppstickande markfast block. Foto mot syd, Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Tillsammans ger ^{14}C -dateringen och fyndet av pilspetsen en datering av skärvstenshögen till sen vendeltid eller möjligen vikingatid (när kolets potentiella egenålder tas i beaktande). Förekomsten av brända ben talar för att det rör sig om en grav. Skärvstenshögar är en lämningsslag som framför allt förknippas med bronsålder och äldre järnålder, men enstaka fall med dateringar till yngre järnålder är kända sedan tidigare. Detta är inte heller någon typisk skärvstenshö

till vare sig storlek eller material (då de skärviga stenarna över lag är relativt stora i jämförelse med materialet i bronsålderns skärvstenshögar), och lämningen kan möjligen betraktas som en stensättning uppbyggd av skärvsten.

Skärvstenshögen återställdes efter avslutad utredningsgrävning. Konservering av pilspetsen var inte färdigställd vid sammanställningen av denna rapport.

Svödden-Rålösan, arbetsyta 57

Den sydligast belägna arbetsytan låg i ett skogsområde med blockrik morän, några hundra meter öster om de öppna markerna i Tämnråns dalgång där det finns flera sedan tidigare kända boplatslämningar och gravar. I övrigt finns inga kända lämningar inom eller i direkt anslutning till arbetsytan, även om kolningsanläggningar och tjärdalar förekommer i skogsmarkerna längre österut.

Utredning steg 1

Gränsen mellan Fors i norr och byn Frebro i söder går tvärs genom området. De historiska kartorna för byarna visar att området bestått av skogsmark även i historisk tid. Hela utredningsytan gick över till fot, men inga synliga lämningar eller möjliga boplatslägen observerades. Det bedömdes därför att ytan inte behövde utredas vidare med sökschakt eller provrutor.

Utredning steg 2

Det utfördes ingen steg 2-utredning inom arbetsytan.

Slutsats

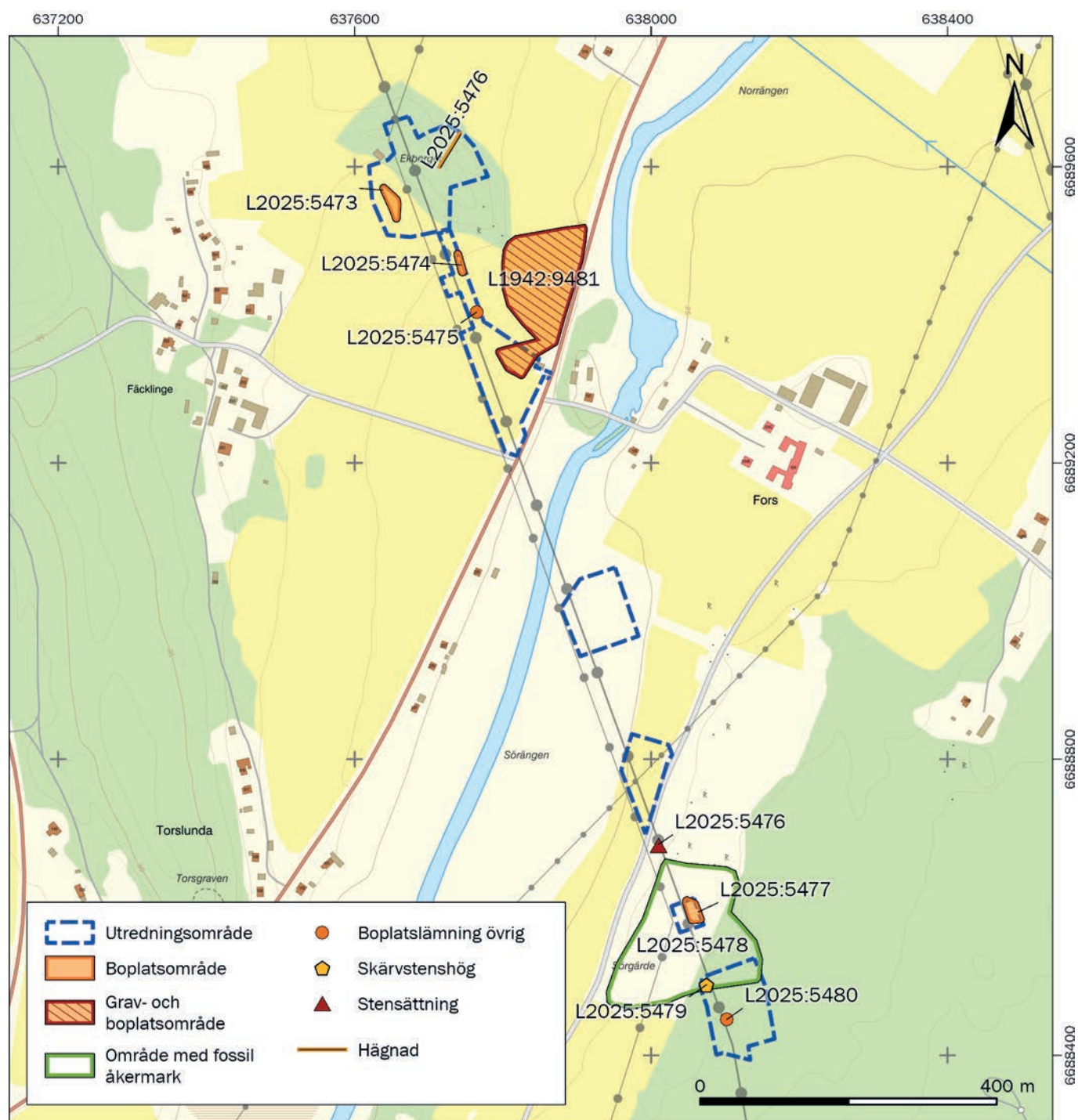
Den arkeologiska utredningen har resulterat i att nio tidigare ej kända lämningar har registrerats i Kulturmiljöregistret, samt att ett tidigare känt grav- och boplatssområde utökats till ytan för att inkludera nyupptäckta boplatslämningar (figur 34). Fyra av lämningarna – en hägnad, en stensättning, ett område med fossil åkermark samt en skärvstenshög – påträffades vid utredningens steg 1 medan de övriga fem var boplatslämningar som framkom vid sökschaktning i steg 2. De nyupptäckta lämningarna bekräftar den fornlämningsbild som sedan tidigare var känd från området, där gravar, boplatser och andra lämningar framför allt förekommer i anslutning till de äldre åkermarkerna i Tämnråns dalgång. De ¹⁴C-analyser som utfördes i samband med utredningen gav dateringar från yngre bronsålder till modern tid.

En särskilt intressant fornlämningsmiljö finns i hagmarken Sörgärde vid arbetsyta 56 och rivningsstolpe 0075. Här finns både gravar, boplatslämningar och fossil åkermark. Den skärvstenshög som delundersöktes vid utredningen misstogs först för ett röjningsröse, och det finns en stor möjlighet att ytterligare gravar i området har täckts med röjningssten och därför inte kunnat skiljas från röjningsrösen. Samtidigt har området inte plöjts i modern tid och lämningarna på platsen är förmodligen relativt välbevarade. Skärvstenshögen är i sig intressant med tanke på den ovanliga ¹⁴C-dateringen till sen vendeltid och fyndet av en pilspets från samma period.

Utvärdering i förhållande till undersökningsplanen

I undersökningsplanen för utredningen gjordes bedömningen att den största potentialen för att finna förhistoriska boplatser och andra lämningar fanns på de ytor som ligger inom cirka 500 meter från Tämnråån. Detta visade sig stämma väl då inga lämningar påträffades vare sig på de tre ytorna längst i norr eller på ytan längst i söder.

Enligt undersökningsplanen skulle 5–10% av åker, ängs- och hagmark banas fram vid utredningens steg 2, med olika intensitet beroende på respektive arbetsytas fornlämningspotential. Två arbetsytor (yta 54 och 57) kom inte att omfattas av steg 2-utredning. Arbetsyta 54 var för sank för att vara möjlig att sökschakta, medan arbetsyta 57 utgjordes av blockrik morän med mycket låg potential för ej synliga lämningar. Arbetsyta 50 (med rivningsstolpe 0068) utreddes endast med tre sökschakt, motsvarande 1% av ytan, vilket beror på att även denna yta var sank. I övrigt utgjorde sökschakten mellan 3,8–9,4% av den öppna marken inom respektive arbetsyta. I några fall var alltså den yta som banades fram mindre än vad som beräknats i undersökningsplanen. Detta berodde till stor del på att ytor med lågt hängande ledningar och lägre fornlämningspotential prioriterades bort av säkerhetsskäl.

Figur 34. Karta över lämningar som har registrerats i Kulturmiljöregistret i samband med den arkeologiska utredningen. Observera att arbetsytorna längst i norr och söder, där inga lämningar påträffades, inte är inkluderade i kartan. Skala 1:8000.

Administrativa uppgifter

Uppdragsnummer Fornreg: 202500698

Plats: Fäcklinge 1:3 m fl, Tierp socken, Tierps kommun, Uppsala län

Forulämningsnummer: L1942:9481, L2025:5472, L2025:5473, L2025:5474, L2025:5475, L2025:5476, L2025:5477, L2025:5478, L2025:5479, L2025:5480

Forulämnungstyp: Grav- och boplatssområde, Hägnad, Boplatssområde, Boplatslämning övrig, Stensättning, Område med fossil åkermark, Skärvstenshög

Typ av undersökning: Arkeologisk utredning

Orsak till undersökning: Planerad kraftledning

Företagare: Svenska Kraftnät

Fältarbetsperiod: 25 augusti – 12 september 2025

Upplandsmuseets projektledare: Amanda Jönsson

Upplandsmuseets personal: Johanna Pettersson Svärd, Per Frölund

Upplandsmuseets diarienummer: 228-2025

Upplandsmuseets projektnummer: 80 028

Länsstyrelsens diarienummer och beslutsdatum: 3716-2025, 2025-05-22

Koordinat- och höjdsystem: SWEREF 99 TM

Dokumentationsmaterial: Förvaras i Upplandsmuseets arkiv.

Fynd: 1 fyndpost. Förvaras i Upplandsmuseets magasin i väntan på fyndfördelning.

Referenser

Litteratur

Frölund, Per. 1990. *Arkeologisk undersökning. Uppland, Tierps kommun och socken. Fäcklinge 2:39, Fornlämning 317*. Riksantikvarieämbetet. Byrån för Arkeologiska Undersökningar. Rapport Dnr 5808/90. Uppsala.

Frölund, Per. 2020. *Arkeologi för fiber kring Tierps kyrkby*. Upplandsmuseets rapporter 2020:15.

Janson, Rune, Skoglund, Lars-Olof & Rahmqvist, Sigurd (red.). 1974. *Det medeltida Sverige Bd 1 Uppland, 4 Tiundaland: Tierp, Våla, Vendel, Oland, Närke, Östergötland*. Stockholm.

Lindbom, Peter. 2006. *Vapnen i wreccornas tid, 150-500 e.Kr.: om de romerska auxiliarpilspetsarna och den västliga traditionens framväxt*. Diss. Uppsala: Uppsala universitet.

Medén, Sivert (red.). 1975. *Tierp: en sockenbeskrivning. Glimtar ur Tierps sockens historia*. Tierp: Tierps kommun.

Segerberg, Ann. 1995. Torslunda i Tierp: en mellan-neolitisk boplatz. *Tor (Uppsala)*. 1995 (27), s. 185–231.

Wegraeus, Erik. 1971. *Vikingatida pilspetsar i Sverige - en förbisedd föremålsgrupp*. Uppsala.

Lantmäteriakter

Lantmäteristyrelsens arkiv

Tierp socken

Fors

Geometrisk avmätning 1641 B64-37:A3:165-66

Frebro

Storskifte 1762 B64-38:2

Fäcklinge

Geometrisk avmätning 1641 B64-42:A3:171

Storskifte 1770 B64-42:1

Lantmäterimyndigheten i Uppsala län

Tierp socken

Frebro

Laga skifte 1865 03-tip-407

Fäcklinge

Laga skifte 1867 03-tip-413

Rikets allmänna kartverks arkiv

Häradsekonomiska kartan

Tolfta 1859-63 J112-92-1

Tierp 1859-63 J112-95-6

Bilagor

Bilaga 1. Lämningstabell

Lämningsnr	Arbetsyta	Typ	Antikvarisk bedömning	Beskrivning	Kommentar/ motivering
L1942:9481	Yta 53	Grav- och boplatssområde	Fornlämning	Grav- och boplatssområde, ca 230 × 30–100 m (NÖ-SV), bestående av 3 flatmarksgravar, 1 hård, 2 kulturlager, 12 nedgrävningar och 16 stolphål. [...] Vid sökschaktning S och V om boplaten i samband med arkeologisk utredning 2025 framkom 6 nedgrävningar och 5 stolphål. Ett stolphål ¹⁴ C-daterades till 763–420 e Kr. Lämningsytan utökades med 50 m åt SV.	
L2025:5472	Yta 52	Hägnad	Övrig kulturhistorisk lämning	Stenmur, 50 m l (NÖ-SV), 1–2 m br och 0,5–1,5 m h. Byggt i två till fyra skikt av 0,3–1 m st stenar samt enstaka större block. Delvis utrasad och övermossad. Flera taggtrådar följer stenmuren.	I äldre fastighetsgräns som syns på laga skifteskarta från 1867.
L2025:5473	Yta 52	Boplatssområde	Fornlämning	Boplatssområde, 55 × 10–20 m (NV-SÖ), bestående av 8 stolphål. Ett stolphål har ¹⁴ C-daterats till 434–594 e Kr i samband med arkeologisk utredning 2025.	
L2025:5474	Yta 53, byggväg	Boplatssområde	Fornlämning	Boplatssområde, 35 × 10 m (N-S), bestående av 1 stolphål och 1 ränna.	
L2025:5475	Yta 53, byggväg	Boplatsslämning övrig	Fornlämning	Boplatsslämning bestående av 1 stolphål.	
L2025:5476		Stensättning	Fornlämning	Stensättning, rundad, 8 × 7 m och 0,3 m h. Övertorvad med enstaka i ytan synliga stenar, 0,2–0,4 m st. Plundringsskarp i mitten, 2 m diam och 0,1 m dj. Möjlig kantkedja av 0,2–0,4 m stenar kan anas i V kanten, där stensättningen ansluter till kanten på en naturlig moränås.	
L2025:5477	Rivningsstolpe 0075	Boplatssområde	Fornlämning	Boplatssområde, ca 40 × 20 m (NV-SÖ), bestående av 16 stolphål. Ej avgränsad. Ett stolphål har ¹⁴ C-daterats till 1668–1949 e Kr i samband med arkeologisk utredning 2025.	Bedöms som fornlämning trots ¹⁴ C-datering till historisk tid, då lämningen är av förhistorisk karaktär och ligger i nära anslutning till flera stensättningar.

Lämningsnr	Arbetsyta	Typ	Antikvarisk bedömning	Beskrivning	Kommentar/ motivering
L2025:5478	Rivningsstolpe 0075, Yta 56	Område med fossil åkermark	Fornlämning	Område med fossil åkermark, 220 × 50-180 m (NÖ-SV), bestående av 30 röjningsrösen och 2 stensträngar. Avgränsas av terrasskant i V och modern åker i S. Ej avgränsad åt N och Ö. Röjningsrösen är 3–16 m st och 0,1–0,5 m h, bestående av 0,2–1 m st stenar. Merparten är övertorvade med svagt välvd eller flack profil. Några röjningsrösen är gravliknande med antydning till kantkedja. Stensträngarna är 17–45 m l, 1–3,5 m br och 0,1–0,3 m h. Bestående av 0,3–1 m st stenar i 1–2 skikt. Inom området finns flera åkerdiken, och områdets SV del är av mer sentida karaktär med större, öppna åkerytor. Den NÖ delen är mer ålderdomlig med tätt liggande, mindre rösen.	Merparten av röjningsrösen är av ålderdomlig karaktär, trots att delar av området förefaller ha brukats i sen tid. Några röjningsrösen är gravliknande.
L2025:5479	Yta 56	Skärvestenshög	Fornlämning	Skärvestenshög, rundad, 8 × 7 m och 0,3 m h. Övertorvad med enstaka i ytan synliga stenar, 0,2–1 m st. Uppförd runt markfast block, ca 2 × 1,5 m st och 1,5 m h. Vid utredningsgrävning 2025 påträffades brända ben och kol i botten, samt en pilspets i järn. En bit kol ¹⁴ C-daterades till 660–797 e Kr.	
L2025:5480	Yta 56	Boplatslämning övrig	Fornlämning	Möjlig boplatslämning, bestående av 1 hårdrest och 1 nedgrävning, på 2 m avstånd från varandra. Kol från hårdresten ¹⁴ C-daterades till 1279–1392 e Kr i samband med arkeologisk utredning 2025.	

Bilaga 2. Schaktlista

Arbetsyta 49 och rivningsstolpe 0067

Schakt	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Undergrund	Ark. objekt	Beskrivning
1	21	1,8	0,4	Sand		
2	26	1,8	0,4	Sand		I schaktets norra del fanns en oregelbunden grop med fyllning av kol och trärester. Troligen rest av stubbe.
3	21	1,8	0,4	Sand		
4	24,5	1,8	0,4	Sand		En bit porslin i matjorden. Det fanns oregelbundna fläckar med matjord och kol.
5	28	1,8	0,4	Postglacial lera		En bit järn påträffades.
6	24	1,8	0,4	Silt		
7	30	1,8	0,4	Postglacial lera		Främst lera men schaktet innehåller även silt och sand.
8	17,5	1,8	0,3	Postglacial lera		
9	19	1,8	0,3	Postglacial lera		

Arbetsyta 50 och rivningsstolpe 0068

Schakt	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Undergrund	Ark. objekt	Beskrivning
10	17,5	1,8	0,45-0,6	Postglacial lera		0,3 m mörkbrun torvblandad matjord. 0,1-0,2 m torv med rötter och trärester. Undergrund av 0,1 m sand därefter blålera.
11	17	1,8	0,5-0,6	Postglacial lera		0,3 m mörkbrun torvblandad matjord. 0,1-0,2 m torv med rötter och trärester. Undergrund av 0,1 m sand därefter blålera. En hästkosöm påträffades.
12	22,5	1,8	0,4-0,55	Postglacial lera		0,3 m mörkbrun torvblandad matjord. 0,1-0,2 m torv med rötter och mycket trärester (inklusive en stubbe). Undergrund av 0,1 m sand därefter blålera. Ett ben från nötkreatur påträffades.

Arbetsyta 51

Schakt	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Undergrund	Ark. objekt	Beskrivning
13	22	1,8	0,45	Lera		
14	20	1,8	0,45	Lera		
15	19,5	1,8	0,4	Lera		Enstaka bit tegel och järnföremål i matjorden.
16	23	1,8-2,8	0,4	Lera		Enstaka bit tegel och järnföremål i matjorden. Schaktet utökades för att kontrollera en mörk fläck, som visade sig vara ett stenlyft.
17	19,5	1,8-2,5	0,3	Lera		I schaktet påträffades en oregelbunden fläck med sot och rödbränd jord. Eventuellt spår av tillmakning.
18	21,5	1,8	0,35	Lera		Inslag av sand i undergrunden.
19	22,5	1,8	0,4	Lera		Lera med inslag av sand i undergrunden.
20	17,5	1,8-2,8	0,45	Lera		Lera med inslag av sand i undergrunden. I schaktbotten påträffades en oregelbunden fläck med inslag av kol, eventuellt spår av tillmakning.
21	23,5	1,8	0,4	Lera		Enstaka järnföremål påträffades i matjorden.
22	24	1,8	0,35	Lera		Inslag av sand och grus i undergrunden.
23	16,5	1,8	0,5	Glacial lera		Enstaka järnföremål i matjorden.
24	16	1,8	0,4	Lera		

Arbetsyta 52 och rivningsstolpe 0079

Schakt	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Undergrund	Ark. objekt	Beskrivning
60	22,5	1,6	0,3	Silt		Enstaka kolfragment och järnföremål (hästkosöm, spik) påträffas i matjorden. Matjorden innehåller en del stenar. Undergrunden är bitvis fläckig på ett sätt som skulle kunna tolkas som störhål men antalet och placeringar gör det svårt att avgöra.
61	18	1,6	0,35	Silt		Enstaka kolfragment och järnföremål påträffas i matjorden (flera hästkosömmar). Undergrunden har flera skikt (lera, sand, silt).
62	19	1,6	0,7	Sand		Enstaka kolfragment och järnföremål (flera hästkosömmar) påträffas i matjorden. Undergrunden är bitvis fläckig.

Schakt	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Undergrund	Ark. objekt	Beskrivning
63	19	1,6	0,4	Silt	37	Inslag av kol i matjorden.
64	8	1,6	0,45	Silt	38	Inslag av kol i matjorden.
65	24	1,6	0,55	Silt	39, 40, 41, 42	Inslag av kol i matjorden.
66	22	1,6	0,4	Silt		Inslag av kol i matjorden.
67	20,5	1,6	0,45	Silt	43, 44	Inslag av kol och bränd lera i matjorden.
68	13	1,6	0,4	Silt		Matjorden innehåller stenar.
69	19,5	1,6	0,4-0,6	Silt		Enstaka järnföremål påträffas (hästkosöm). Inslag av kol och bränd lera i matjorden.

Arbetsyta 53, rivningsstolpar 0071 och 0072 samt byggväg

Schakt	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Undergrund	Ark. objekt	Beskrivning
25	24,5	1,8	0,4	Sand	1	Järnföremål och tegel påträffades i matjorden. I schaktets Ö del fanns ett bredare dike med fyllning som innehöll sten och kolfragment.
26	25	1,8	0,45	Sand		Järnföremål påträffades i matjorden.
27	17,5	1,8	0,4	Sand		
28	17	1,8	0,4	Sand		Järnföremål påträffades i matjorden.
29	22	1,8	0,4-0,5	Sand	2, 3, 4	Rikligt med sentida järnföremål och keramik i matjorden i schaktets SÖ del.
30	16,5	1,8-3,6	0,4	Sand	5, 6, 7, 8, 13	Järnföremål och enstaka bitar yngre rödgods påträffades i matjorden.
31	21	1,8	0,4	Sand	9, 10	Järnföremål och yngre rödgods förekommer i matjorden.
32	17,5	1,8	0,3	Sand	11, 12	Enstaka järnföremål i matjorden. I SÖ delen av schaktet finns några oregelbundna fläckar som skulle kunna vara nedgrävningar.
33	17	1,8	0,45	Sand		Enstaka järnföremål i matjorden. Schaktbotten innehåller oregelbundna fläckar, varav en del möjligen kan vara nedgrävningar. Eventuellt är ytan vattenpåverkad.

Schakt	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Undergrund	Ark. objekt	Beskrivning
34	15	1,8	0,4-0,5	Sand		I botten av matjorden fanns tegelfragment, kol och enstaka bitar rödgods samt järnföremål. I likhet med schakt 33 finns oregelbundna fläckar i schaktets botten, varav en del möjligen kan vara nedgrävningar.
70	23,5	1,6	0,4-0,6	Silt		Inslag av kol och bränd lera i matjorden.
71	13	1,6	0,45	Silt	45	Inslag av kol och bränd lera i matjorden.
72	20,5	1,6	0,4	Silt	46	Inslag av kol och bränd lera i matjorden.
73	15	1,6	0,45	Sand		Enstaka tegelbit samt inslag av kol påträffas i matjorden.
74	29	1,6	0,45	Sand	47	

Arbetsyta 55

Schakt	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Undergrund	Ark. objekt	Beskrivning
35	20	1,6	0,25	Sand		Enstaka järnföremål i matjorden. Undergrund av flammig beige/orange siltig sand.
36	22	1,6	0,25	Silt		Enstaka järnföremål i matjorden.
37	17	1,6	0,35	Sand		Enstaka järnföremål i matjorden.
38	16,5	1,6	0,35	Sand		Enstaka järnföremål i matjorden.
39	15,5	1,6	0,4	Lera		Enstaka järnföremål i matjorden.
40	17	1,6	0,4	Silt		Enstaka järnföremål i matjorden.
41	14,5	1,6	0,5	Silt	15	Matjord ca 0,35 m, därefter lager 15.
42	16,5	1,6	0,55-0,65	Silt	15	Matjord ca 0,4 m, därefter lager 15.
43	15,5	1,6	0,5	Silt	15	Matjord ca 0,4 m, därefter lager 15. Flera stenar förekommer i undergrunden i södra delen av schaktet.

Schakt	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Undergrund	Ark. objekt	Beskrivning
44	22	1,6	0,4-0,55	Silt	15	Matjord ca 0,4 m, därefter lager 15 i schaktets SV del. Enstaka järnföremål och tegelbitar i matjorden.
45	15,5	1,6	0,6-0,7	Silt	15	Matjord ca 0,45 m, därefter lager 15. Enstaka järnföremål i matjorden.
46	14,5	1,6	0,6	Silt	15	Matjord ca 0,45 m, därefter lager 15.

Rivningsstolpe 0075

Schakt	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Undergrund	Ark. objekt	Beskrivning
47	20,5	1,6-3	0,3	Sandig morän	16, 17, 18	Rikliga inslag av kol i botten av matjorden, särskilt i schaktets NÖ del.
48	20,5	1,6	0,3-0,5	Sandig morän	19, 20, 21, 22, 23	Enstaka järnföremål såsom hästkosöm påträffades. Inslag av kol i botten av matjorden, särskilt i schaktets NÖ del.
49	17,5	1,6	0,4	Sandig morän	24, 25, 26, 27, 28, 29, 30	Enstaka järnföremål påträffades. Mindre inslag av kol i botten av matjorden, särskilt i schaktets NÖ del.
50	13	1,6	0,35	Sandig morän	31	Enstaka järnföremål påträffades. Enstaka kol i matjorden.

Arbetsyta 56

Schakt	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Undergrund	Ark. objekt	Beskrivning
51	10,5	1,6-2,1	0,3-0,4	Sand		Rikligt med rötter och sten i matjorden. En stenansamling i schaktets mitt, troligen naturbildning.
52	16,5	1,6-3	0,35	Sand		Rikligt med rötter och sten i matjorden.
53	11	1,6-2	0,3	Sand		Rikligt med rötter och sten i matjorden.
54	11	1,6-3	0,1	Sand		Rikligt med rötter och sten i matjorden.
55	13,5	1,6-2,3	0,25	Sandig morän	32, 33	Enstaka järnföremål påträffades (hästkosöm). Stenar förekommer i matjorden och schaktbotten.
56	11,5	2-2,6	0,35	Sand		Enstaka järnföremål påträffades (taggtråd, sölja). Rel. stenfritt.
57	15	1,6-2,4	0,3	Sandig morän		
58	10	2-2,2	0,3	Sandig morän	34	
59	3	2,1	0,4	Sand	35	Schakt som togs upp för att vidare utreda konstruktion 524, skärvestenshög.

Bilaga 3. Lista över arkeologiska objekt

Arbetsyta 52 och rivningsstolpe 0079

Nr	Typ	Form	Längd (m)	Bredd (m)	Profil	Djup/tjocklek (m)	Beskrivning	Und. andel (%)	Lämning
37	Stolphål	Rundad	0,2	0,2	U-form	0,2	Fyllning av mörkgrå sand. Stenskonning av ett par 0,1 m st stenar.	50	L2025:5473
38	Stolphål	Rundad	0,4	0,4			Fyllning av gråbrun silt med inslag av kol. Kol från stolphålet har 14C-daterats till 434-594 e Kr.	50	L2025:5473
40	Stolphål	Rundad	0,15	0,12			Fyllning av grå sandig silt med inslag av kol.		L2025:5473
39	Stolphål	Rundad	0,1	0,1			Fyllning av grå sandig silt med inslag av kol.		L2025:5473
41	Stolphål	Rundad	0,25	0,25			Fyllning av grå sandig silt med inslag av kol.		L2025:5473
42	Stolphål	Oval	0,12	0,08			Fyllning av gråbrun sandig silt med inslag av kol.		L2025:5473
43	Stolphål	Rundad	0,35	0,35	Flack	0,1	Mörk fläck med rikliga inslag av kol och bränd lera. Halvbränt trä förekommer.	50	L2025:5473
44	Stolphål	Oval	0,6	0,4			Mörk fläck med inslag av kol.		L2025:5473

Arbetsyta 53, rivningsstolpar 0071 och 0072 samt byggväg

Nr	Typ	Form	Längd (m)	Bredd (m)	Profil	Djup/tjocklek (m)	Beskrivning	Und. andel (%)	Lämning
1	Stolphål	Rundad	0,1	0,1	U-form	0,2	Stolphål ca 0,1 m i diameter och ca 0,2 m djupt. Fyllning av flammigt gråbrun sandig silt.	50	L1942:9481
2	Störning	Oregelbunden	1,2	0,8			Mörk fläck med fyllning av kol, järnföremål, yngre rödgods och buteljglas.		L1942:9481
3	Nedgrävning	Rundad	1,4	0,9	Skålform	0,15	Nedgrävning med fyllning av grå siltig sand samt en oregelbunden kollins ca 5 cm ned. En mindre del undersöktes.	10	L1942:9481
4	Stolphål	Rundad	0,3	0,25	Skålform	0,15	Skörbrända stenar i stenskonning. Nedgrävningen syns även i schaktkanten.		L1942:9481
5	Nedgrävning	Rundad	0,85	0,85			Rund fläck med flammig mörkgrå/brun/beige siltig sand. Enstaka kolinslag.		L1942:9481

Nr	Typ	Form	Längd (m)	Bredd (m)	Profil	Djup/tjocklek (m)	Beskrivning	Und. andel (%)	Lämning
6	Nedgrävning	Rektangulär	1	0,65	Oregelbunden	0,55	Rektangulär med lätt rundade hörn. Fyllning av flammig mörkgrå/brun/beige siltig sand. Mindre inslag kol och sot förekommer. En möjlig stolpfärgning finns i nedgrävningens NÖ del, 0,4 m diam och 0,25 m dj med u-formad profil.	25	L1942:9481
7	Nedgrävning	Rundad	0,45	0,4			Ej helt framtagna. Rundad fläck med fyllning av flammig mörkgrå/brun/beige siltig sand. I mitten är en möjlig stolpfärgning, 0,25 m diam.		L1942:9481
8	Nedgrävning	Rektangulär	0,65	0,45			Ej helt framtagna. Rektangulär med rundade hörn och fyllning av flammig mörkgrå/beige siltig sand med inslag av kol. Centralt är en möjlig stolpfärgning, ca 0,4 m diam.		L1942:9481
9	Stolphål	Rundad	0,6	0,5	U-form	0,25	Fyllning av flammigt gråbrun siltig sand med enstaka kolstänk. Central stolpfärgning av brun sandig silt, 0,2 m diam och 0,2 m dj. 14C-daterad till 763-420 f Kr.	25	L1942:9481
10	Nedgrävning	Rundad	0,45	0,3			Något osäker som anläggning. Fyllning av naturlig sand blandat med brun siltig sand.		L1942:9481
11	Stolphål	Rundad	0,4	0,4	Skålform	0,03	Botten av stolphål? Fyllning av flammigt brun/beige siltig sand.	25	L1942:9481
12	Stolphål	Rundad	0,25	0,25	Skålform	0,05	Fyllning av brun siltig sand med ljus fläckar.		L1942:9481
13	Lager	Oregelbunden	3	2,4			Lager med rödbränd sand med närmast rektangulär form (ej helt framtagna åt SV). Ovanpå den brända sanden är matjorden uppblandad med kol, bränd lera och tegelfragment. Någon bit sintrad lera/sand samt flera korroderade järnföremål observerades. I NÖ delen avgränsas lagret av en nedgrävning i vilken det ligger flera 0,1-0,25 m st stenar, delvis skörbrända. Rest av byggnad som brunnit?		L1942:9481

Nr	Typ	Form	Längd (m)	Bredd (m)	Profil	Djup/tjocklek (m)	Beskrivning	Und. andel (%)	Lämning
14	Stolphål	Rundad	0,6	0,6			Fyllning av gråbrun silt med inslag av kol.		L2025:5475
45	Stolphål	Rundad	0,6	0,4			Endast delvis framtagen, belägen i schaktkant. Fyllning av gråbrun silt med inslag av kol och bränd lera.		L2025:5474
46	Nedgrävning	Oregelbunden	2	0,8			Rännformad nedgrävning, ej helt framtagen. Fyllning av gråbrun silt med inslag av kol och bränd lera.		L2025:5474

Arbetsyta 55

Nummer	Typ	Form	Längd (m)	Bredd (m)	Profil	Djup/tjocklek (m)	Beskrivning	Und. andel (%)	Lämning
15	Lager		100	25		0,15	Äldre odlingslager, 0,1–0,15 m tjockt med en utbredning av minst 100 × 25 m. Bestående av mörkt gråbrun sandig silt med enstaka kolstänk. Inga metallföremål påträffades vid metalldetektering av lagret.		

Rivningsstolpe 0075

Nummer	Typ	Form	Längd (m)	Bredd (m)	Profil	Djup/tjocklek (m)	Beskrivning	Und. andel (%)	Lämning
16	Stolphål	Rundad	0,75	0,75	Flack	0,15	Möjligt stolphål. Fyllning av gråbrun sandig silt med enstaka kolfragment. Stenskonning av 0,1–0,4 m stora stenar. Något osäker på grund av det ringa djupet.	50	L2025:5477
17	Stolphål	Rundad	0,65	0,65	Skålform	0,25	Fyllning av gråbrun sandig silt med kolstänk. Stenskonning av 0,1–0,2 m st stenar i stolphålets kanter och botten. Kol från stolphålet ¹⁴ C-daterades till 1668–1949 e Kr.	50	L2025:5477
18	Stolphål	Rundad	0,5	0,5	Skålform	0,15	Möjligt stolphål. Fyllning av gråbrun silt med inslag av kol. Grunt men tydlig skålform.	50	L2025:5477

Nummer	Typ	Form	Längd (m)	Bredd (m)	Profil	Djup/tjocklek (m)	Beskrivning	Und. andel (%)	Lämning
19	Stolp-hål	Rundad	0,4	0,4	Skålform	0,15	Stolp-hål? Gråbrun fyllning med inslag av kol och småsten. Osäker eftersom fyllningen liknar matjorden.		L2025:5477
20	Stolp-hål	Rundad	0,3	0,3			Fläck med brun sandig silt med enstaka kolbitar.		L2025:5477
21	Stolp-hål	Rundad	0,45	0,4	Skålform	0,15	Fyllning av brun sandig silt med inslag av kol. Stenskonig av några 0,1–0,15 m st stenar. Skålformad nedgrävning, något oregelbunden.	50	L2025:5477
22	Stolp-hål	Rundad	0,15	0,15			Mörk rundad fläck med fyllning av mörkgrå sand och rikliga inslag av kol.		L2025:5477
23	Stolp-hål	Rundad	0,45	0,4	Skålform	0,1	Stolp-hål? Asymmetrisk fläck med fyllning av gråbrun sand och småsten. Ev. stenlyft, dock fin skålform i profil.	50	L2025:5477
24	Stolp-hål	Rundad	0,45	0,25			Ej helt framtagen. Ansamling av 0,1–0,15 m st stenar, tolkat som stenskonig. Mellan stenarna är brun, sandig silt.		L2025:5477
25	Stolp-hål	Rundad	0,1	0,1	Spetsig	0,2	Störhå. Fyllning av gråbrun sandig silt. Liknar objekt 26 i samma schakt - hägnadsrad?	50	L2025:5477
26	Stolp-hål	Rundad	0,1	0,1			Störhå. Fyllning av gråbrun sandig silt. Liknar objekt 25 i samma schakt - hägnadsrad?		L2025:5477
27	Stolp-hål	Rundad	0,2	0,2			Fyllning av ljusbrun sandig silt.		L2025:5477
28	Stolp-hål	Rundad	0,15	0,15	U-form	0,12	Fyllning av flammigt ljusbrun, sandig silt med inslag av kol och sot.	50	L2025:5477
29	Stolp-hål	Rundad	0,4	0,4			Fyllning av något flammig ljusbrun, sandig silt med enstaka kolbitar. I ytan även delvis förkolnade trärester, möjligen rot?		L2025:5477
30	Stolp-hål	Rundad	0,3	0,3			Fyllning av flammigt ljusbrun sandig silt. I ytan en 0,15 m st sten.		L2025:5477
31	Stolp-hål	Rundad	0,2	0,2	Skålform	0,12	Mörk rundad fläck med rikliga inslag av kol i fyllningen.	50	L2025:5477

Yta 56

Nummer	Typ	Form	Längd (m)	Bredd (m)	Profil	Djup/tjocklek (m)	Beskrivning	Und. andel (%)	Lämning
32	Hård	Rundad	0,75	0,7		0,15	Härdrest? Fyllning av mörkgrå sand med inslag av kol och sot. ¹⁴ C-daterad till 1279–1392 e Kr.	25	L2025:5480
33	Nedgrävning	Rundad	0,4	0,35	Skålform	0,1	Mörk fläck med fyllning av mörkgrå sand, stenar och inslag av kol.	25	L2025:5480
34	Konstruktion		4	2			Ansamling av stenar i matjorden, i storlek mellan ca 0,15–1,0 m. Ev. rester av röjningsröse?		
35	Lager					0,4	Skärvstenslager/stenpackning, endast delvis framtaget. Av 0,05–1 m st stenar, mestadels 0,1–0,3 m. Stenarna är både rundade och skärviga. En del är tydligt skörbrända. Mellan stenarna är humös, gråbrun sandig silt med inslag av kol. I botten påträffades enstaka brända ben, men inget tydligt brandlager kunde identifieras. Kol från botten ¹⁴ C-daterades till 660–797 e Kr.		L2025:5479

Kartering, område med fossil åkermark

Nr	Typ	Form	Längd (m)	Bredd (m)	Profil	Djup/tjocklek (m)	Beskrivning	Und. andel (%)	Lämning
501	Röjningsröse	Rundad	5	4	Svagt välvd	0,3	Övertorvat. I ytan syns några stenar, 0,2–0,5 m st.		L2025:5478
502	Röjningsröse	Oregelbunden	9	4	Svagt välvd	0,4	Övertorvat med i ytan synliga stenar, 0,15–1 m st. I S är ett större block, 1,5 × 1,2 m och 0,5 m h.		L2025:5478
503	Röjningsröse	Oregelbunden	4	3	Välvd	0,3	Mindre, något glest röse. Av 0,3–1,2 m st stenar. Delvis övertorvat. Eventuellt fortsätter röset åt N och ansluter till 502, men denna del är helt övertorvad.		L2025:5478
504	Röjningsröse	Rundad	16	15	Svagt välvd	1	Delvis övertorvat med svacka i mitten. Av i allmänhet, 0,2–0,6 m st stenar, även om större stenar och block förekommer. Uppfört runt ett större block, ca 4 × 4 m och 3 m h. Delvis gravliknande.		L2025:5478

Nr	Typ	Form	Längd (m)	Bredd (m)	Profil	Diup/tjocklek (m)	Beskrivning	Und. andel (%)	Lämning
505	Röjnings-röse	Oval	8	5	Välvd	0,5	Övertorvat med i ytan synliga stenar, 0,2–1 m st.		L2025:5478
506	Röjnings-röse	Oval	8,5	6	Svagt välvd	0,3	Övertorvat med i ytan synliga stenar, 0,2–0,6 m st. Uppfört runt ett större block, 2,5 × 1,5 m och 0,7 m h.		L2025:5478
507	Röjnings-röse	Rundad	4	3,5	Svagt välvd	0,3	Övertorvat med i ytan synliga stenar, 0,3–0,7 m st, samt någon större sten.		L2025:5478
508	Röjnings-röse	Rundad	5,5	4	Svagt välvd	0,3	Övertorvat med i ytan synliga stenar, 0,2–0,8 m st. Centralt är en större sten som spruckit i mindre bitar.		L2025:5478
509	Röjnings-röse	Oregel-bunden	4	2	Svagt välvd	0,2	Övertorvat med enstaka i ytan synliga stenar, 0,2–0,4 m st. Uppfört mot markfast block, ca 2 × 1 m och 0,3 m h.		L2025:5478
510	Röjnings-röse	Oval	4,5	2	Svagt välvd	0,2	Kraftigt övertorvat med enstaka synliga stenar, 0,3–1 m st.		L2025:5478
511	Röjnings-röse	Oval	12	7	Svagt välvd	0,3	Delvis övertorvat. Stenar i allmänhet 0,2–1 m samt några större. Uppfört mot större block i SV, 3 × 2 m och 2 m h.		L2025:5478
512	Röjnings-röse	Oregel-bunden	8	6	Flack	0,2	Övertorvat. Stenar 0,2–0,8 m st, någon större. Något stort intryck, eventuellt har stenar spritts ut i samband med fästning av stag för kraftledning.		L2025:5478
513	Röjnings-röse	Oval	5	3,5	Svagt välvd	0,3	Övertorvat med i ytan synliga stenar, 0,02–0,6 m st. Uppfört mellan två större stenar/block.		L2025:5478
514	Röjnings-röse	Oval	5	3	Svagt välvd	0,3	Övertorvat med i ytan synliga stenar 0,2–0,5 m st. Uppfört mellan två större stenar/block.		L2025:5478
515	Stensättning	Rundad	16	15			Stensättning L1942:5460.		L1942:5460
516	Röjnings-röse	Oval	8,5	5	Flack	0,2	Övertorvad med i ytan synliga stenar, 0,2–0,8 m st. Ansluter i N till stensättning L1942:5460		L2025:5478
517	Röjnings-röse	Rundad	8,5	7	Svagt välvd	0,3	Övertorvad. Gravliknande med möjlig kantkedja, utom i S, av 0,4–0,6 m st stenar. I NV kanten är en större, upprest sten, 0,7 × 0,3 m och 0,4 m h. Ev delvis bortplöjd i S.		L2025:5478

Nr	Typ	Form	Längd (m)	Bredd (m)	Profil	Djup/tjocklek (m)	Beskrivning	Und. andel (%)	Lämning
518	Stensättning	Rundad	8	7	Svagt välvd		Stensättning L2025:5476. 0,3 m h med svagt välvd profil. Övertorvad med enstaka i ytan synliga stenar, 0,2–0,4 m st. Plundringsgrop i mitten, 2 m diam och 0,1 m dj. Möjlig kantkedja av 0,2–0,4 m stenar kan anas i V kanten, där stensättningen ansluter till kanten på en naturlig moränås.		L2025:5476
519	Stensättning	Rundad	10	10			Stensättning L1942:5459.		L1942:5459
520	Röjningsröse	Oregelbunden	6	2,5	Flack	0,1	Delvis övertorvat, med i ytan synliga stenar, 0,2–1 m st.		L2025:5478
521	Stensträng	Avlång	45	3,5		0,3	Stensträng/avlångt röjningsröse. 1–3,5 m br och 0,2–0,3 m h. Av 0,2–1 m st stenar och flera större block. Längs V kanten är ett grunt åkerdike, 0,5 m br och 0,1–0,2 m dj.		L2025:5478
522	Stensträng	Avlång	17	2,5		0,3	Stensträng/avlångt röjningsröse. 1–2,5 m br och 0,1–0,3 m h. Av 0,3–1 m st stenar, enstaka större. Gles.		L2025:5478
523	Röjningsröse	Oregelbunden	4,5	2	Flack	0,2	Röjningsröse? Övertorvad stensamling, 0,2 m h. Enstaka synliga stenar, 0,3–0,6 m st.		L2025:5478
524	Skärvstenshög	Rundad	8	6,5	Svagt välvd	0,3	Skärvstenshög L2025:5479. 0,3 m h. Övertorvad med enstaka i ytan synliga stenar, 0,2–1 m st. Uppförd runt markfast block, ca 2 × 1,5 m st och 1,5 m h. Kraftigt överväxt med buskar, sly och gräs.		L2025:5479
526	Röjningsröse	Oregelbunden	4	2,5		0,2	Röjningsröse? Oklar då det är beväxt med en stor enbuske. Anas som en mindre samling med stenar, 0,03–1 m st.		L2025:5478
527	Röjningsröse	Oregelbunden	6	3,5	Svagt välvd	0,4	Uppfört mot block, 4 × 3 m st och 1,3 m h. Av 0,2–0,6 m st stenar, delvis övermossade. Beväxt med en stor tallstubbe som är ca 1 m diam.		L2025:5478
528	Röjningsröse	Rundad	4,5	4,5	Svagt välvd	0,3	Övermossad med delvis synliga stenar, 0,2–0,6 m st, någon upp till 1 m. Något gravliknande.		L2025:5478

Nr	Typ	Form	Längd (m)	Bredd (m)	Profil	Diup/tjocklek (m)	Beskrivning	Und. andel (%)	Lämning
529	Röjningsröse	Oregelbunden	5,5	4	Svagt välvd	0,2	Delvis övermossat. Av 0,3–0,5 m st stenar. Uppfört mot två markfasta block, 2 resp 1,5 m diam.		L2025:5478
530	Röjningsröse	Oregelbunden	9	5,5	Svagt välvd	0,3	Övermossat. Av 0,3–0,7 m st stenar, några större. Stenar fortsätter något glesare åt Ö och V, möjligen är röset upplagt på naturligt moränstråk som går i Ö–V riktning.		L2025:5478
531	Röjningsröse	Rundad	4	4	Svagt välvd	0,2	Svagt välvd. Övermossat. Av 0,3–1 m st stenar. Uppfört mot block, 1,3 × 1,3 m och 1,5 m h.		L2025:5478
532	Röjningsröse	Oregelbunden	5,5	3,5	Flack	0,2	Delvis övertorvat. Av 0,3–0,6 m st stenar. Uppfört mot block som är 2,5 × 2 m och 0,5 m h. Beväxt med kraftig stubbe.		L2025:5478
533	Röjningsröse	Rundad	3,5	3	Svagt välvd	0,3	Övertorvat med i ytan synliga stenar, 0,2–0,4 m st.		L2025:5478
534	Röjningsröse	Oregelbunden	5	3,5	Flack	0,3	Ojämn yta. Delvis övermossat. Upplagt mot större block, 3 × 3 m och 1,2 m h, samt ytterligare två markfasta stenar. Av 0,4–1 m st stenar.		L2025:5478
535	Röjningsröse	Oval	5,5	4,5	Flack	0,2	Delvis övermossat. Av 0,3–1 m st stenar.		L2025:5478
536	Röjningsröse	Oregelbunden	4	3	Flack	0,2	Röjningsröse? Ligger i naturligt moränstråk. Dock tydlig ansamling av mindre stenar, 0,3–0,5 m st, mot ett par större, markfasta stenar. Flack profil. Övermossat.		L2025:5478

Bilaga 4. Fyndlista

Fnr	Kontext	Sakord	Material	Längd (mm)	Bredd (mm)	Tjocklek (mm)	Vikt (g)	Antal	Beskrivning	Anmärkning
1	35	Pilspets	Järn	106	17	7	12	1	Lancettformad tångespets med ryggås på ena sidan (Wegraeus typ A1). Spetsen avbruten.	Konserverad

Bilaga 5. ¹⁴C-analyser

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratoriet
Regemenstvägen 10
752 37 Uppsala

Postadress:
Box 529
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 3124

Hemsida:
www.uu.se/centrum/tandemlab

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Uppsala 2025-11-13

Amanda Jönsson
Upplandsmuseet
Drottninggatan 7
753 10 UPPSALA

Resultat av ¹⁴C datering av träkol från Svödden, Tierps kommun, Uppland. (p 7116)

Förbehandling av träkol:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (10 h, under kokpunkten). Detta steg upprepas tills den lösliga delen inte längre är mörkfärgad.

Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före mätningen av ¹⁴C-innehållet i acceleratoren förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 3, till CO₂-gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labbnummer	Prov	δ ¹³ C‰ V-PDB	¹⁴ C ålder BP
Ua-90593	Svödden KP2	-27,3	2 468 ± 31
Ua-90594	Svödden KP3	-25,2	148 ± 30 ¹
Ua-90595	Svödden KP4	-26,0	663 ± 30
Ua-90596	Svödden KP5	-27,4	1 288 ± 30
Ua-90597	Svödden KP8	-25,8	1 544 ± 30

¹ Det uppmätta värdet ligger väldigt nära den nutida atmosfäriska koncentrationen av ¹⁴C och har därför en viss sannolikhet att vara yngre än 1950.

Bifogat finns graf(er) med kalibrering från BP-ålder till kalenderår.

Med vänliga hälsningar

Karl

Håkansson

Elektroniskt undertecknad
av Karl Håkansson
Datum: 2025.11.13
17:14:49 +01'00'

Karl Håkansson/Daniel Primetzhöfer

Kalibreringskurvor

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

